

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

*Πρόγραμμα Καλλιέργειας Δεξιοτήτων
Πράξη: «Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις δεξιότητες
μέσω εργαστηρίων» (MIS 5092064)*

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ 2014-2020» που συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και
την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο)

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΖΩ ΚΑΛΥΤΕΡΑ – ΕΥ ΖΗΝ

1. Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση-Αυτομέριμνα-Πρόληψη

“Τα κόκκινα παπούτσια”.

Θεατροπαιδαγωγικό πρόγραμμα Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης
& Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης
στην πρώιμη και πρωτοσχολική ηλικία (Νηπιαγωγείο, Α-Γ΄ Δημοτικού)

Ιωάννα Μενδρινού

Φιλοσοφία –Σκοπιμότητα προγράμματος

«κάθε παιδί έχει το δικαίωμα να προστατεύεται από κάθε μορφή βίας σωματικής ή ψυχολογικής»

(Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Άρθρο 19).

«[...] τα παιδιά, κατά την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση [να] ενημερώνονται για τους κινδύνους της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και της κακοποίησης, καθώς και για τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να προστατευθούν, προσαρμοσμένα στην εξελικτική δυνατότητά τους [...] σε συνεργασία με τους γονείς, [...] στα πλαίσια ενός γενικότερου περιεχομένου ενημέρωσης για τη σεξουαλικότητα [...]»

(Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών ενάντια στη Σεξουαλική Εκμετάλλευση και τη Σεξουαλική Κακοποίηση. Lanzarote, 25.Χ.2007 Άρθρο 6 <https://rm.coe.int/168046e1d0>).

Η σεξουαλικότητα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης φύσης. Επηρεάζεται από βιολογικούς, ψυχολογικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτικούς, πολιτιστικούς, δεοντολογικούς, νομικούς, ιστορικούς, θρησκευτικούς και πνευματικούς παράγοντες (UNESCO, 2009) που συχνά δεν επιτρέπουν τη συστηματική, οργανωμένη και έγκυρη ενημέρωση, προαγωγή της σεξουαλικής υγείας και προστασίας των παιδιών.

Δυστυχώς, παρ' όλη την πρόοδο που έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα σε διεθνές επίπεδο, ένα στα πέντε παιδιά στην Ευρώπη έχει πέσει θύμα κάποιου είδους μορφής σεξουαλικής βίας (Council of Europe 2012, Lanzarote Convention). Αλλά και στην Ελλάδα, τα υψηλά ποσοστά έκθεσης των παιδιών σε καταστάσεις σεξουαλικής κακοποίησης συνιστούν ένα σοβαρό κοινωνικό ζήτημα που μας αφορά όλους και συνηγορεί στην προώθηση ουσιαστικών και θεσμοθετημένων πρωτοβουλιών για την σεξουαλική αγωγή και την πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών.

Λαμβάνοντας υπόψη την αναξιόπιστη συχνά παρουσίαση θεμάτων σεξουαλικότητας και σεξουαλικής υγείας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικούς χώρους, την “δυσκολία” των κυρίως υπεύθυνων για την καθοδήγηση των παιδιών, όπως και ότι σε κάποιες περιπτώσεις, στο στενό οικογενειακό και φιλικό περίγυρο ενός παιδιού βρίσκονται και οι υπαίτιοι της παρενόχλησης ή κακοποίησής τους, καθίσταται σαφές ότι ο ρόλος τους σχολείου αποκτά κομβική σημασία για την ενημέρωση και προληπτική ενδυνάμωση των μαθητών/-τριών. Η έγκαιρη και καλής ποιότητας σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, σε συνεργασία πάντα με την οικογένεια, δημιουργεί τις παρακαταθήκες για μελλοντικές υγιείς ταυτότητες, σχέσεις σεβασμού και αλληλοεκτίμησης, αποτελεσματικής διαχείρισης περιστατικών παρενόχλησης ή κακοποίησης.

Τι είναι τα «Κόκκινα Παπούτσια»;

Είναι ένα πρωτότυπο πρόγραμμα σεξουαλικής αγωγής και πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης. Μία δομημένη, ελκυστική θεατροπαιδαγωγική παρέμβαση, που απευθύνεται με φροντιστική διάθεση και σεβασμό στον ψυχισμό και τις ανάγκες μαθητών/μαθητριών Νηπιαγωγείου και Α΄-Γ΄ Δημοτικού.

Στοχεύει:

Σε επίπεδο γνώσεων:

- στην ανακάλυψη και εξοικείωση με ζητήματα που αφορούν στη σεξουαλικότητα
- στην πραγμάτευση θεμάτων αυτο-αντίληψης και εικόνας του σώματος (γεννητικά όργανα), ταυτότητας του φύλου, υγιεινής και φροντίδας, για την αναπαραγωγή, διαπροσωπικών σχέσεων, σχέσεων εμπιστοσύνης και οικειότητας (άγγιγμα)

Σε επίπεδο στάσεων

- στην υιοθέτηση αξιών και στάσεων που προστατεύουν και προάγουν την υγεία, τις υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις και την ευεξία των ατόμων
- στην αναγνώριση από τις πρώτες εκπαιδευτικές βαθμίδες επιβλαβών καταστάσεων και της ενδεδειγμένης διαχείρισή τους για την προάσπιση της υγείας και της ζωής.

Σε επίπεδο δεξιοτήτων:

- στην καλλιέργεια δεξιοτήτων αυτογνωσίας, αυτομέριμνας κι αυτοφροντίδας, ανθεκτικότητας, ενσυναίσθησης και υπευθυνότητας (δεξιοτήτων ζωής).
- στην καλλιέργεια δεξιοτήτων σκέψης (πλάγια παραγωγική μέσω των τεχνών)
- στην καλλιέργεια δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα (4cs),

Σε επίπεδο συναισθημάτων

- στην αναγνώριση και έκφραση συναισθημάτων
- στην ανάδυση χαράς και ευεξίας, ευγνωμοσύνης και περηφάνειας.

Δημιουργεί επιπροσθέτως, ανοικτούς χώρους συζήτησης ζητημάτων όπως οι σύγχρονες μορφές οικογένειας, η ετερότητα και τα στερεότυπα, με δυνατότητα για περαιτέρω προβληματισμό και μελέτη με στόχο την καλλιέργεια συμπεριληπτικής κουλτούρας από τις πρώτες σχολικές βαθμίδες.

Για τους παραπάνω σκοπούς, αξιοποιείται η ολιστική εκπαιδευτική **μεθοδολογία** της θεατροπαιδαγωγικής και ειδικότερα, τεχνικές και πρακτικές Εκπαιδευτικού Δράματος που συνδέουν μοναδικά «συναισθηματική εμπλοκή και νοητική επεξεργασία, βίωση και αναστοχασμό [αποβλέποντας] στη μάθηση με την έννοια της κατανόησης του εαυτού και του κόσμου» (Αυδή & Χατζηγεωργίου, 2007: 19).

Δομημένο σε επτά εργαστήρια δεξιοτήτων, περιλαμβάνει δραστηριότητες βάσης ή προαιρετικές, επέκτασης ή γενίκευσης, παρέχοντας την ελευθερία σε κάθε εκπαιδευτικό να επιλέξει και να αναπλαισιώσει σύμφωνα με τις ανάγκες, τις δυνατότητες αλλά και τις ιδιαιτερότητες κάθε μαθητικής ομάδας.

Αν και εμπνευσμένο από το ομότιτλο παραμύθι του Χ.Κ. Άντερσεν και με αναφορές από το αυτοβιογραφικό πεζό κείμενο της Κικής Δημουλά (στο: *Εκτός Σχεδίου*, Αθήνα: Ίκαρος, 2004), κινείται σε άλλη ιδεολογική και αξιακή κατεύθυνση.

Μεθοδευμένες παρεμβάσεις και αποκαλύψεις μίας ολοκαίνουργιας ιστορίας που παρουσιάζεται εξελικτικά, απογειώνουν το ενδιαφέρον αλλά και την συναισθηματική εμπλοκή και ενεργοποίηση των παιδιών στην ασφάλεια πάντα, του μυθοπλαστικού πλαισίου. Ξεπλέοντας το μυστήριο των “κόκκινων παπουτσιών”, ακολουθούμε το νήμα που συνδέει την εποχή της αθωότητας με την πρώτη μύηση στον κόσμο και οδηγεί έως τη χειραφέτηση και άρνηση της δωροδοκίας και της θυματοποίησης με τη συμπαράσταση των έμπιστων φίλων.

Μέσα από την παρακολούθηση και διερεύνηση της ιστορίας της Κάρεν και του Έγκαρ, και βιωματικές δραστηριότητες, οι μαθητές/-ήτριες οδηγούνται επαγωγικά και δημιουργικά, ενεργητικά και συμμετοχικά, στοχαστικά και αναστοχαστικά στην κατανόηση του εαυτού και των άλλων, ορίων και δικαιωμάτων, κανόνων και αρχών. Για το σκοπό αυτό, επιστρατεύονται επίσης, παραδοσιακά λαχνίσματα και παιχνίδια, αναφορές και σύνδεση με υλικό ειδικών φορέων και δημιουργών από το χώρο της εκπαίδευσης, της παιδικής λογοτεχνίας, της υγείας και της πρόληψης.

Το υλικό υποστηρίζεται με υποδειγματικά φύλλα εργασιών για το portfolio, φύλλα αξιολόγησης, πρότυπα λιστών απαντήσεων και την ιστορία των κόκκινων παπουτσιών της Κάρεν. Η αφήγηση της ιστορίας παρέχεται σταδιακά σε επιλεγμένα σημεία του προγράμματος εξυπηρετώντας συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους. Η καταβύθιση στον παραμυθιακό κόσμο, στο αποστασιοποιητικό, *εκεί και κάποτε* του κόσμου των ηρώων, παρέχει τις δικλίδες μίας ασφαλούς για τον ψυχισμό των παιδιών διεργασίας και διερεύνησης του εαυτού, της ζωής και του κόσμου. Φορώντας τα κόκκινα παπούτσια μεταπηδούν σε διαφορετικές θέσης εστίασης, επομένως και οπτικής. Κατανοούν και συναισθάνονται, ταυτίζονται και αναλαμβάνουν ρόλους και πρωτοβουλίες. Μετασηματίζονται από παθητικούς δέκτες σε δρώντα υποκείμενα που παράγουν νόημα, παίρνουν θέση, εκφράζουν απόψεις. Γίνονται συνδημιουργοί της ιστορίας και επομένως, συνυπεύθυνοι για την έκβασή της.

Πληροφορίες υλοποίησης: προαπαιτούμενες γνώσεις, προετοιμασία υλικού

Η υλοποίησή του προγράμματος προϋποθέτει:

- Γόνιμη επικοινωνία και αγαστή συνεργασία με τους γονείς και κηδεμόνες
- Οργάνωση ενημερωτικών συναντήσεων πριν την έναρξη (παρουσίαση της αξίας και του γενικού πλαισίου, επιμέρους θεματικές και προσδοκώμενα αποτελέσματα), κατά την πορεία (εξέλιξη και ανταπόκριση στο πρόγραμμα) και στην ολοκλήρωση του προγράμματος (παρουσίαση των αποτελεσμάτων/μαθητικών επιτευγμάτων, διάχυση). Εναλλακτικά ή και συνδυαστικά, η επικοινωνία μπορεί να βασιστεί στο σύστημα των **ενημερωτικών επιστολών** [Ενδεικτικό πρότυπο της 2^{ης} Επιστολής, στο Παράρτημα].
- Προαιρετική συνεργασία και υποστήριξη επιμέρους εργαστηρίων από ειδικό φορέα ή πρόσωπο (Δείτε την ενδεικτική Λίστα Φορέων Συνεργασίας).

- Στο πλαίσιο της συνεργασίας σχολείου-οικογένειας, οι γονείς/κηδεμόνες αναλαμβάνουν ρόλο αρωγού (μέσα π.χ. από την τροφοδότηση με υλικό, οικογενειακές φωτογραφίες, πληροφορίες, συζητήσεις στο σπίτι).

- Έγκαιρη οργάνωση, συγκέντρωση ή και δημιουργία του αναγκαίου υποστηρικτικού υλικού των εργαστηρίων για την ομαλή και απρόσκοπτη υλοποίησή τους.

- Ευρυχωρία και ασφάλεια χώρου για τα βιωματικά εργαστήρια

Προαπαιτούμενο Υλικό & Υποδομή: Στην συνοπτική περιγραφή κάθε εργαστηρίου.

Σημεία ειδικού ενδιαφέροντος:

- **ΤΟ ΠΑΚΕΤΟ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗΣ:** Το πρόγραμμα βασίζεται στη ιδέα ενός «πακέτου εξερεύνησης» (Sommers, 2008): ένα κουτί με κόκκινα παπούτσια ή της εικόνας τους, μέσα στο οποίο υπάρχουν επίσης δύο φάκελοι και μία φωτογραφία. Το κουτί θα αξιοποιηθεί σε όλο το πρόγραμμα εναλλακτικά και ως κουτί μυστικών, κάλπη, κ.λπ.

ΣΗΜΕΙΟ ΠΡΟΣΟΧΗΣ: παπούτσια χωρίς διακριτικά, διαφυλικά γνωρίσματα: Π.χ. αρβυλάκια ή αθλητικά – όχι γοβάκια ή πουέντ) [Ενδεικτική εικόνα στο Παράρτημα].

Ο 1ος ΦΑΚΕΛΟΣ γράφει: «**Κάρεν και Ένκαρ. Το παζλ των σωμάτων**». Περιέχει τα κομμάτια δύο παζλ από χαρτόνι με τις εικόνες των περιγραμμάτων δύο ουδέτερων (άφυλων) σωμάτων. Τα δύο παζλ έχουν διακριτές και ουδέτερες χρωματικές αποχρώσεις (π.χ. όχι ροζ ή μπλε) ενώ ο αριθμός των κομματιών καθορίζεται από τον αριθμό των συμμετεχόντων/-ουσών) [Ενδεικτικό πρότυπο στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ].

Ο 2ος ΦΑΚΕΛΟΣ γράφει: «**Ανοίξτε με, όταν φτάσει η στιγμή που Κάρεν και Ένκαρ θα έχουνε μορφή ...**». Περιέχει το χειρόγραφο μίας παραμυθιακής ιστορίας και μία παλιά οικογενειακή φωτογραφία. τα οποία θα αποτελέσουν τον μυθοπλαστικό ιστό σύνδεσης όλων των εργαστηρίων. [Όλη η ιστορία σε αποσπασματική μορφή και συνολικά, στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ].

ΠΑΛΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: με μωρό (κοριτσάκι) στην αγκαλιά ενός από τους γονείς (επιλογή από τον/την εκπαιδευτικό σύμφωνα με το ερέθισμα που κρίνει ότι πρέπει να επεξεργαστεί στην τάξη, τα δεδομένα και τις ιδιαιτερότητες των οικογενειών και σεβασμό στον ψυχισμό, κάθε μαθητή/-ήτριας της τάξης).

- **Φωτογραφική Μηχανή / κάμερα / σύστημα ηχογράφησης** για την αποτύπωση και διάχυση των δράσεων και των ατομικών ή συλλογικών μαθητικών προϊόντων του προγράμματος, κατόπιν συναίνεσης των γονέων και κηδεμόνων.

- Βιβλιογραφικές Προτάσεις εμπλουτισμού ή επέκτασης του προγράμματος (π.χ. βιβλία παιδικής λογοτεχνίας) στην αναλυτική περιγραφή και στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ/ΠΗΓΕΣ

- Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέγει τις δραστηριότητες που προκρίνει ως καταλληλότερες, τηρώντας τη δομή και τους βασικούς άξονες του προγράμματος.

Ρουτίνες Σκέψης:

Αξιοποίηση στρατηγικών καλλιέργειας δεξιοτήτων του νου από το **Project Zero's Thinking Routines Toolbox** του **Harvard Graduate School of Education** (Διατίθενται στον διαδικτυακό τόπο: <http://www.pz.harvard.edu/thinking-routines>) [Αναφορά στην αναλυτική περιγραφή των εργαστηρίων]

*Συνίσταται η ενημέρωση του/της εκπαιδευτικού επί βασικών αρχών διαχείρισης ενδεχόμενων περιστατικών κακοποίησης και παραμέλησης και η επίγνωση των ορίων των αρμοδιοτήτων του/της (Ενδεικτικά στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Παναγιωτάκη & Θεμελή, 2021).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

ΣΧΟΛΕΙΟ		ΤΜΗΜΑ	ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ:
Θεματική	1. Ζω καλύτερα – Ευ Ζην	Υποθεματική	Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση- Αυτομέριμνα- Πρόληψη
ΒΑΘΜΙΔΑ/ΤΑΞΕΙΣ (που προτείνονται)	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ, Α΄-Β΄ ΤΑΞΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Τίτλος	Τα κόκκινα παπούτσια. Θεατροπαιδαγωγικό πρόγραμμα Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης & Πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης στην πρώιμη παιδική και πρωτοσχολική ηλικία.		
Δεξιότητες στόχευσης του προγράμματος	Α1. Δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα (4cs) Α3. Παραγωγική μάθηση μέσω των τεχνών και της δημιουργικότητας Β1. Δεξιότητες της κοινωνικής ζωής Β3. Δεξιότητες διαμεσολάβησης και κοινωνικής ενσυναίσθησης Δ1. Στρατηγική Σκέψη Δ2. Πλάγια σκέψη Δ3. Ρουτίνες σκέψης και αναστοχασμός Δ4. Κατασκευές, παιχνίδια, εφαρμογές		
Σύνδεση με τη Βασική Θεματική	(υποθεματική_ «3. Γνωρίζω το σώμα μου- Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση»		

Δεξιότητες στόχευσης του 2ου εργαστηρίου	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
<p>A1. Δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα (4cs) A3. Παραγωγική μάθηση μέσω των τεχνών και της δημιουργικότητας Δ3. Ρουτίνες σκέψης και αναστοχασμός</p> <p>Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα</p> <p>Οι μαθητές/-ήτριες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - να ενεργοποιηθούν σωματικά και κριτικοστοχαστικά -να σέβονται όρια και ελευθερίες - να προσεγγίσουν βιωματικά και διερευνητικά τα παρεχόμενα ερεθίσματα - να ενθαρρύνονται να παρατηρούν προσεκτικά, -να ερευνούν πράγματα που διεγείρουν την περιέργεια και τη φαντασία τους - να αναζητούν και να κατανοούν αιτιώδεις σχέσεις και συνάψεις - να διακρίνουν την διαφορετικότητα των απόψεων και να αντιμετωπίζουν την πολυπρισματικότητα ως στοιχείο που εμπλουτίζει τις αναπαραστάσεις και την επινοητικότητά τους - να εκφραστούν κριτικά, δημιουργικά - να συνεργαστούν, να επικοινωνήσουν <p>Χρόνος:</p> <p>3 Διδακτικές ώρες Προτεινόμενη κατανομή των ωρών: σε δύο συναντήσεις 2 και 1 διδακτικής ώρας ή 1 και 2 διδακτικών ωρών</p> <p>Απαιτούμενα Υλικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ένα ζευγάρι παιδικά κόκκινα παπούτσια ή της εικόνας τους, - ένα κουτί παπουτσιών - πίνακας ή χαρτί καβαλέτου σε ορατό σημείο (Πρότυπα λιστών στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ) - Χρωματιστοί Μαρκαδόροι - Μουσική για τη δραστηριότητα 1.2. - Φύλλο εργασίας 1.3.: «Συμπλήρωσε- Ζωγράφισε-Σημείωσε-Ανάρτησε» <p>[Ενδεικτικό στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ].</p>	<p>1. ΕΝΑ ΖΕΥΓΑΡΙ ΚΟΚΚΙΝΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ;</p> 	<p>1.1. Ένα Ζευγάρι κόκκινα παπούτσια Ρουτίνες σκέψεις με αφορμή ένα αντικείμενο έκπληξη.</p> <p>1.2. «Φορώντας ένα ζευγάρι κόκκινα παπούτσια μπορώ ...» Αισθησιοκινητική άσκηση – Σωματική Έκφραση: Ατομικοί, ελεύθεροι κινητικοί αυτοσχεδιασμοί με αξιοποίηση της θεατρικής σύμβασης (“το μαγικό αν” ...) Σταδιακή, μετάβαση από την πραγματικότητα στη φαντασία.</p> <p>1.3. Ποιος/ποια/τι τα φοράει; Συμπλήρωσε το σχέδιο -Φύλλο εργασίας: «Συμπλήρωσε- Ζωγράφισε-Σημείωσε- Ανάρτησε».</p> <p>ΕΠΕΚΤΑΣΗ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Σημείωση λέξεων, σκέψεων, εντυπώσεων, συναισθημάτων. - Σύνθεση των ατομικών έργων σε ένα συλλογικό έργο και ανάρτησή του στην τάξη.

Δεξιότητες στόχευσης του 2ου εργαστηρίου	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
<p>A1. Δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα (4cs) A3. Παραγωγική μάθηση μέσω των τεχνών και της δημιουργικότητας B1. Δεξιότητες της κοινωνικής ζωής Δ3. Ρουτίνες σκέψης και αναστοχασμός</p> <p>Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα</p> <p>Οι μαθητές/-ήτριες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - να παρατηρούν, να σκέπτονται, να εκφράζονται - να αναγνωρίζουν μέλη του σώματος, συμπεριλαμβανομένων και των γεννητικών οργάνων - να ονομάζουν όλα τα μέλη του σώματος με την επίσημη ονομασία τους - να διερευνήσουν τις δυνατότητες του σώματος τους και τη λειτουργία των μελών του - να συνειδητοποιήσουν τις διαφοροποιήσεις των γεννητικών οργάνων σε σχέση με το φύλο - να αισθάνονται άνετα με το σώμα τους - να μάθουν τρόπους σωστής φροντίδας και προστασίας των γεννητικών οργάνων - να κατανοήσουν τους κοινωνικούς κανόνες αναφορικά με τα γεννητικά όργανα -να συνεργάζονται, να επικοινωνούν, να δημιουργούν <p>Χρόνος:</p> <p>3 Διδακτικές ώρες</p> <p>Προτεινόμενη κατανομή: Σε δύο συναντήσεις</p> <p>Απαιτούμενα Υλικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> • κουτί παπουτσιών • (1^{ος}) φάκελος με δύο παζλ (περίγραμμα δύο άφυλων σωμάτων). • Χαρτί του μέτρου • Χρωματιστοί Μαρκαδόροι • Μουσική δραστηριοτήτων της ενότητας 2.2. • Πίνακας αναφοράς ή κάρτες με εικόνες και λέξεις μέλων ή εξωτερικών οργάνων του σώματος <p>*2^η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ</p>	<p>2. KAREN & ΈΝΚΑΡ. ΤΟ ΠΑΖΛ ΤΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ</p> 	<p>2.1. Ένα ΠΑΖΛ κρυμμένο στο ΚΟΥΤΙ –Τα μέλη του σώματος</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία δύο ομάδων - Υποθέσεις: Ρουτίνες σκέψης και συζήτηση για τα «μυστηριώδη πρόσωπα» και το βιολογικό τους φύλο. - Σωματικό περίγραμμα σε φυσικό μέγεθος (σχεδιασμός) <p>2.2. Μέλη του σώματος -Ιδιαίτερα γνωρίσματα</p> <ul style="list-style-type: none"> -Παρατήρηση- Προβληματισμός- Συζήτηση -Παιχνίδια για το σώμα - Φεστιβάλ χορού -Άσκηση χαλάρωσης -Συμπλήρωση του αποτυπώματος των δύο σωμάτων με μέλη και εξωτερικά όργανα -Προτάσεις για <p>ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:</p> <ul style="list-style-type: none"> -«Με τα μάτια μου μπορώ να ...:» -Δημιουργία αιγιμάτων. -Σύνθεση σωμάτων

Δεξιότητες στόχευσης του 3ου εργαστηρίου	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
<p>A1. Δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα (4cs) A3. Παραγωγική μάθηση μέσω των τεχνών και της δημιουργικότητας B1. Δεξιότητες της κοινωνικής ζωής Δ3. Ρουτίνες σκέψης και αναστοχασμός</p> <p>Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα</p> <p>Οι μαθητές/-ήτριες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - να παρατηρούν, να σκέπτονται, να εκφράζονται λεκτικά και α-λεκτικά - να διακρίνουν τον ιδιωτικό από τον δημόσιο χώρο - να καταλάβουν τα σωματικά όρια και τα δικαιώματα στο σώμα και την ιδιωτικότητα. - να αντιλαμβάνονται βασικά θέματα για την αναπαραγωγή - να έρθουν σε επαφή με ζητήματα που αφορούν στην βιολογική και κοινωνική / διαπροσωπική διάσταση της τεκνοποίησης <p>Χρόνος:</p> <p>3 Διδακτικές ώρες</p> <p>Απαιτούμενα Υλικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Στεφάνια γυμναστικής • Μουσική ή κρουστό όργανο • Η/Υ, Εκτυπωτής, εικόνες ιδιωτικών και δημόσιων χώρων και δραστηριοτήτων • χαρτοταινία, ένα μαντήλι • Πίνακας ή πίνακας ή χαρτί καβαλέτου • Φύλλο αξιολόγησης του εργαστηρίου [2] • Φωτογραφίες μωρών και υπέρηχου κύησης • Φύλλο εργασίας: «3.1. Ποίηση και Ζωγραφική» • Υλικά ζωγραφικής <p>Προβολή βίντεο ή ανάγνωση βιβλίου για την αναπαραγωγή</p> <p>*3^η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ/ΚΗΔΕΜΟΝΕΣ</p>	<p>3. ΔΗΜΟΣΙΟ-ΙΔΙΩΤΙΚΟ & ΠΩΣ ΗΡΘΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΑΥΤΟ</p> 	<p>3.1. Ιδιωτικό, Δημόσιο</p> <ul style="list-style-type: none"> -- Μουσικά... "στεφάνια" - Σύνδεση με προηγούμενο εργαστήριο - Ιδιωτικοί και Δημόσιοι χώροι. - Ιδιωτικές και δημόσιες δραστηριότητες - Το παιχνίδι των δύο περιοχών <p>3.2. Τα ρούχα της Κάρεν & του Ένκαρ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Συζήτηση - Τα ρούχα -- Ολοκλήρωση των σωματικών αποτυπώματος των ηρώων. - Αναστοχασμός - <u>Φύλλο αξιολόγησης</u> [2] <p>3.3. Αλάτι ψιλό-Μα πώς ήρθα στον κόσμο αυτό;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Λάχνισμα-Παιχνίδι - Συζήτηση - Προβολή βίντεο ή ανάγνωση βιβλίου - Φωτογραφίες Υπέρηχων και Μωρών - Ποίηση και Ζωγραφική <p>ΕΠΕΚΤΑΣΗ: «Κάθε "εικόνα" μία ζωγραφιά». Δημιουργία βιβλίου με τίτλο: «Το Θαύμα της ζωής».</p>

Δεξιότητες στόχευσης του 4ου εργαστηρίου	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
<p>A1. Δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα (4cs) A3. Παραγωγική μάθηση μέσω των τεχνών και της δημιουργικότητας B1. Δεξιότητες της κοινωνικής ζωής Δ3. Ρουτίνες σκέψης και αναστοχασμός</p> <p>Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα</p> <p>Οι μαθητές/-ήτριες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - να αντιληφθούν τη σημασία των διαπροσωπικών σχέσεων στη ζωή του ατόμου - να συζητήσουν για την οικογένεια και τις οικογενειακές σχέσεις - να εξερευνήσουν τα διάφορα είδη οικογένειας - να παρατηρούν, να σκέπτονται μεταφορικά, να διαχειρίζονται νέα δεδομένα και να δημιουργούν νέα γνωστικά σχήματα μέσα από απλές συγκριτολογικές μορφές ερμηνείας του κόσμου - να εντοπίζουν, να εμβαθύνουν, να στοχάζονται κριτικά πληροφορίες που αφορούν σε ένα πρόσωπο να αναπτύσσουν μεγαλύτερη κατανόηση των ομοιοτήτων ή των διαφορών τους μέσα από μεταγνώστικού τύπου συγκριτολογικές ερμηνείες - να οικοδομούν εικόνα εαυτού - να επιλέγουν και υιοθετούν υγιή πρότυπα σχέσεων - να διακρίνουν τους ξεχωριστούς ανθρώπους στη ζωή τους <p>Χρόνος:</p> <p>3 Διδακτικές ώρες</p> <p>Απαιτούμενα Υλικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2^{ος} φάκελος και η παλιά φωτογραφία • Οικογενειακές φωτογραφίες μαθητών/-τριών • Προαιρετική αξιοποίηση μουσικής (στην 4.1.) • Υλικά ζωγραφικής • Κουτιά παπουτσιών από το σπίτι • Ψαλίδι – Χαρτοταινία-Ταινία - Κόλλα • Χρωματιστά χαρτιά, κορδέλες, μαρκαδόροι 	<p>4. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ & ΞΕΧΩΡΙΣΤΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ</p> 	<p>4.1. Μία ημέρα στη ζωή</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ο 2ος φάκελος: 1ο απόσπασμα από την ιστορία της Κάρεν-Μια παλιά φωτογραφία - Βροχή από “καλημέρες” - Μία ημέρα στη ζωή της Κάρεν - Μία ημέρα στη ζωή μου - Ελεύθερη ζωγραφική <p>4.2. Οικογενειακές φωτογραφίες</p> <ul style="list-style-type: none"> - Οικογενειακές φωτογραφίες - “Με την οικογένειά μου μού αρέσει να ... ”. Παντομίμα. - Δημιουργικοί ορισμοί της έννοιας «οικογένεια» - Ζωγραφίζω την οικογένειά μου <p>4.3. Ξεχωριστοί άνθρωποι</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση 2^{ου} αποσπάσματος - Ο τυφλός και ο οδηγός ή Δες εσύ για μένα - - Ο πιο ξεχωριστός άνθρωπος για μένα είναι... γιατί ... - Ένα δώρο έκπληξη <p>ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ</p> <p>Δημιουργικοί ορισμοί αξιών και “κλικ” μια φωτογραφία! -Χάρτινο Θέατρο</p>

Δεξιότητες στόχευσης του 5ου εργαστηρίου	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
<p>A1. Δεξιότητες μάθησης 21^{ου} αιώνα (4cs) A3. Παραγωγική μάθηση μέσω των τεχνών και της δημιουργικότητας B1. Δεξιότητες της κοινωνικής ζωής B3. Δεξιότητες διαμεσολάβησης και κοινωνικής ενσυναίσθησης Δ3. Ρουτίνες σκέψεις και αναστοχασμός</p> <p>Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα</p> <p>Οι μαθητές/-ήτριες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - να εξερευνήσουν τα διάφορα συναισθήματα και τις καταστάσεις από τις οποίες δημιουργούνται. -να αναγνωρίζουν προσωπικά συναισθήματα και να μπορούν να τα εκφράσουν. - να έχουν δυναμική στάση απέναντι σε αρνητικές συμπεριφορές ή στάσεις. - να γνωρίσουν τρόπους και μεθόδους επικοινωνίας σε περίπτωση προβλήματος. - να κατανοήσουν ότι οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές σκέψεις, συναισθήματα και ενδιαφέροντα (ποικιλομορφία, διαφορετικές οπτικές γωνίες) -να προβληματιστούν σχετικά με ένα θέμα ή θέμα και να διερευνήσουν πώς και γιατί αυτή η σκέψη έχει αλλάξει -να κατανοήσουν ότι η ποικιλία σκέψεων, συναισθημάτων, ενδιαφερόντων οφείλεται στη διαφορετική θέση που καταλαμβάνουν στο σύστημα (διαφορετική οπτική γωνία) -να αναγνωρίζουν και να εξηγούν τι, και γιατί άλλαξε η σκέψη τους - να στοχάζονται και να αναγνωρίζουν τις αιτιώδεις σχέσεις. <p>Χρόνος:</p> <p>3 Διδακτικές ώρες</p> <p>Προτεινόμενη κατανομή: σε δύο συναντήσεις</p> <p>Απαιτούμενα Υλικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ένα κόκκινο μαντήλι • ένα στεφάνι γυμναστικής • τα κόκκινα παπούτσια • χαρτάκια post it • μαρκαδόροι, μολύβια 	<p>5. ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΠΟΥ ΞΕΧΩΡΙΖΕΙ &... ΤΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ ΤΟΥ... ΑΛΛΟΥ</p> 	<p>5.1. Το κόκκινο που ξεχωρίζει</p> <ul style="list-style-type: none"> -Λάχνισμα -“Ο πιγκουίνος με το κόκκινο μαντήλι”. - Βόλει συναισθημάτων - Περπατώ και ...συναντώ <p><u>ΕΠΕΚΤΑΣΗ - ΓΕΝΙΚΕΥΣΗ:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Ανάγνωση του βιβλίου παιδικής λογοτεχνίας - «Το κόκκινο που ξεχωρίζει μέσα στη χώρα του άσπρου». <p>Παιχνίδι:</p> <p>5.2. Μπαίνοντας στα παπούτσια των... άλλων</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ανάγνωση του 3^{ου} αποσπάσματος - Κόκκινα παπούτσι-μαγνήτες - Στα παπούτσια του Ένκαρ & των ... άλλων. - Κι εγώ τι γνώμη έχω; - Αναστοχασμός <p><u>ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Στη δημοσιογραφική καρέκλα.

Δεξιότητες στόχευσης του βου εργαστηρίου	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
<p>A1. Δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα (4cs) A3. Παραγωγική μάθηση μέσω των τεχνών και της δημιουργικότητας B1. Δεξιότητες της κοινωνικής ζωής B3. Δεξιότητες διαμεσολάβησης και κοινωνικής ενσυναίσθησης Δ3. Ρουτίνες σκέψης και αναστοχασμός Δ4. Κατασκευές, παιχνίδια, εφαρμογές</p> <p>Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα</p> <p>Οι μαθητές/-ήτριες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - να αναγνωρίζουν επικίνδυνες καταστάσεις που μπορεί να τα βλάψουν -να ξεχωρίζουν το «σωστό» από τα «μη σωστό» άγγιγμα --να αναγνωρίζουν τη «γλώσσα» του σώματος -να μαθαίνουν να λένε «όχι» όταν αισθάνονται ότι απειλούνται -να αντιληφθούν τη σημασία και τη διαφορά μεταξύ καλού και κακού μουσικού. - να γνωρίζουν ποια μουσικά κρατάμε και ποια όχι - να αναφέρουν αμέσως το συμβάν σε ενήλικες που εμπιστεύονται - να καταλάβουν τα σωματικά όρια και τα δικαιώματα στο σώμα και την ιδιωτικότητα -να παίρνουν αποφάσεις και πρωτοβουλίες <p>Χρόνος:</p> <p>3 Διδακτικές ώρες</p> <p>Απαιτούμενα Υλικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> • τα παπούτσια των μαθητών/-τριών • στεφάνια • ΜΟΥΣΙΚΗ • Φύλλο Εργασίας «Αγκαλιές Χρωματιστές», 6.1. • χαρτοταινία • Αυτοσχέδια Κόκκινα και Κίτρινα καπέλα • μικρά χαρτιά για τα ψηφοδέλτια του ΝΑΙ & ΟΧΙ • μολύβια <p>Προτάσεις βιβλίων παιδικής λογοτεχνίας [στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ]</p>	<p>6.</p> <p>ΣΙΔΕΡΕΝΙΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ- ΑΓΓΙΓΜΑ ΚΑΙ ΑΓΚΑΛΙΑ. ΜΥΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΦΑΝΕΡΑ</p> 	<p>6.1. Άγγιγμα και Αγκαλιά</p> <ul style="list-style-type: none"> - «Πάρε από εμένα το παπούτσι αυτό». - Ανάγνωση 4^{ου} αποσπάσματος --Αγκαλιές - «Η πλαστελίνη» -Αγκαλιές χρωματιστές - «Ο Λάλας είπε ...». <p>ΣΥΝΔΕΣΗ & ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΜΕ ΑΛΛΟ ΥΛΙΚΟ:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Προβολή βίντεο/ -Ανάγνωση βιβλίου παιδικής λογοτεχνίας -«Η πιο μεγάλη ζεστή αγκαλιά είναι του/της ...» Ζωγραφική <p>6.2. Το σώμα μου μιλάει;</p> <ul style="list-style-type: none"> -Ανάγνωση 5^{ου} & 6^{ου} αποσπάσματος -«Το σώμα μου μιλάει;» -«Τι συμβαίνει Κάρεν;» - «Έχω ένα μουσικό» <p>ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάγνωση βιβλίου παιδικής λογοτεχνίας <p>6.3. Σιδερένια Παπούτσια - Το Μυστικό της Κάρεν & το Συμβούλιο των Παιδιών</p> <ul style="list-style-type: none"> - 7^ο απόσπασμα -Σιδερένια παπούτσια -Ο Διάδρομος των σκέψεων με τα Κόκκινα και Κίτρινα Καπέλα -Το Συμβούλιο και η ψηφοφορία

Δεξιότητες στόχευσης του 7ου εργαστηρίου	Εργαστήριο/τίτλος	Δραστηριότητες – (ενδεικτικές)
<p>A1. Δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα (4cs) A3. Παραγωγική μάθηση μέσω των τεχνών και της δημιουργικότητας B1. Δεξιότητες της κοινωνικής ζωής B3. Δεξιότητες διαμεσολάβησης και κοινωνικής ενσυναίσθησης Δ3. Ρουτίνες σκέψης και αναστοχασμός Δ4. Κατασκευές, παιχνίδια, εφαρμογές</p> <p>Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα</p> <p>Οι μαθητές/-ήτριες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - να εκφράζονται αποτελεσματικά και πειστικά αξιοποιώντας λεκτικούς και μη λεκτικούς τρόπους επικοινωνίας - να γνωρίσουν τρόπους και μεθόδους επικοινωνίας σε περίπτωση προβλήματος. - να κατανοούν και να συναισθάνονται τους άλλους - να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες ως ενεργοί και κοινωνικά ευαίσθητοποιημένοι πολίτες - να αναστοχάζονται - να επικοινωνούν <p>Χρόνος:</p> <p>3 Διδακτικές ώρες</p> <p>Απαιτούμενα Υλικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> • - Μουσική • Αφίσες και Υλικό φορέων [Γραμμές Βοήθειας : Ενδεικτικό Υλικό στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ] • Υλικά ζωγραφικής, εποπτικό υλικό • 2 καρτέλες • 3 ταμπέλες: πριν, τώρα, μετά • Χαρτόνι canson (100X70). • Υλικά ζωγραφικής. • Εικόνες από περιοδικά ή εκτυπωμένες εικόνες που αναζητούνται στο διαδίκτυο • Φύλλο αξιολόγησης [7] του προγράμματος [στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ] 	<p>7. ΜΕ ΤΑ ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ ΜΟΥ ΠΑΤΑΩ ΓΕΡΑ ΚΑΙ ΠΕΤΑΩ</p> 	<p>7.1. Παπούτσια που ... πετάνε!</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ο/η εκπαιδευτικός σε ρόλο - «Πόσα ΟΧΙ υπάρχουν σε ένα ΟΧΙ;» - Ανάγνωση του 8ου αποσπάσματος - «Παπούτσια που πετάνε» - Ζωγραφική <p>7.2. Γραμμές Βοήθειας</p> <ul style="list-style-type: none"> -Επίδειξη εποπτικού υλικού -Αφίσα. Ζωγραφική και κολλάζ <p>7.3. Αποτίμηση</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η καρτέλα του ΠΡΙΝ του ΤΩΡΑ και του ΜΕΤΑ/Αναστοχασμός -Αποχαιρετώ. Στον κύκλο -Φύλλο αξιολόγησης του προγράμματος από τους μαθητές

Εκπαιδευτικό Υλικό/ Συνδέσεις/

- «Ο Κανόνας των εσωρούχων», Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Ευρώπης/Καμπάνια «ΕΝΑ στα ΠΕΝΤΕ» για τον τερματισμό της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης. Πλατφόρμα 21. Ι.Ε.Π., ΥΠΑΙΘ. Το υλικό διατίθεται στο: <https://enastapente.gr/el>
- ΕΛΙΖΑ- Εταιρία κατά της κακοποίησης του παιδιού. «Ασφαλές Άγγιγμα». Πλατφόρμα 21. Ι.Ε.Π., ΥΠΑΙΘ.
- «Ρούλης ο κουβαρούλης και η Ρίτσα η κουβαρίτσα». Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Ν. Πέλλας "ΟΡΑΜΑ" Πλατφόρμα 21. Ι.Ε.Π., ΥΠΑΙΘ..
- Ρέντζη Αργυρώ, «Μη Φοβάσαι την Αγκαλιά». Πλατφόρμα «Αίσωπος» - Ψηφιακά Διδακτικά Σενάρια. [<http://aesop.iep.edu.gr/node/15797>]
- Γερούκη Μ., Βιταλάκη Έ., Τριαματάκη Α. Μαυράκη Δ., «Παίζω με τον Φρίξο και μαθαίνω για το σώμα μου και τις διαπροσωπικές σχέσεις». Αριστείο WAS2019 από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Σεξουαλικής Υγείας. Διατίθεται ηλεκτρονικά στο https://specialeducationews.files.wordpress.com/2018/12/att000_frixos.pdf

Φορείς και άλλες συνεργασίες που θα εμπλουτίσουν το πρόγραμμά μας

- Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού
- Ελληνική Αστυνομία
- ΕΛΙΖΑ- Εταιρία κατά της κακοποίησης του παιδιού
- Χαμόγελο του Παιδιού. Εθνική τηλεφωνική γραμμή για τα παιδιά SOS 1056
- Κέντρα Πρόληψης (ΟΚΑΝΑ)
- Υπεύθυνοι Αγωγής Υγείας /Σχολικών Δραστηριοτήτων ΔΠΕ
- ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
- Κέντρα Υγείας-ΤΟ.Μ.Υ.
- Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμων

Αξιολόγηση Εργαστηρίου- Συνολική αποτίμηση & αναστοχασμός πάνω στην υλοποίηση – Εκδηλώσεις διάχυσης

- Δημιουργία αφίσας, ηχητικού μηνύματος (podcast, ραδιοφωνικού, κ.λπ.) ή video.
- Ανάρτηση στο blog του σχολείου. Στο youtube και μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
- Δημιουργία flyer συνοπτικής αποτύπωσης των βασικών αρχών πρόληψης της κακοποίησης: ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΟΥ ΕΣΩΡΟΥΧΟΥ, ΜΥΣΤΙΚΑ-ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ, ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ και αποστολή του σε φορείς και άλλα σχολεία της περιοχής.
- Παρουσίαση των έργων που προέκυψαν από το πρόγραμμα στους γονείς/κηδεμόνες/έκθεση των έργων των μαθητών/-τριών με ψηφιακά μέσα ή σε μία δια ζώσης εκδήλωση

Σημειώσεις:

- ❖ Για το Νηπιαγωγείο: Οι δραστηριότητες να διαχέονται και στο υπόλοιπο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου σε συνεργασία με το Εκπαιδευτικό και Βοηθητικό Προσωπικό του σχολείου στο πλαίσιο της διαθεματικότητας.
- ❖ Για την Α'-Γ' Δημοτικού: Οι δραστηριότητες να διαχέονται και στο υπόλοιπο πρόγραμμα με τη συνεργασία της/του Εκπαιδευτικού της τάξης και των Εκπαιδευτικών Ειδικοτήτων ή και τη συμβολή του Ειδικού Εκπαιδευτικού και Βοηθητικού Προσωπικού στο πλαίσιο της διαθεματικότητας
- ❖ Οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν, προσαρμόζουν, επεκτείνουν, διευρύνουν εμπλουτιστικά (με υποστηρικτικό υλικό και δραστηριότητες ή δράσεις) τα εργαστήρια ή γενικεύουν λαμβάνοντας υπόψη το υπόλοιπο πρόγραμμα σπουδών, σύμφωνα με τις αναπτυξιακές ανάγκες και γνωρίσματα κάθε μαθητικής ομάδας.
- ❖ Τηρούν με συνέπεια τη δομή και τη φιλοσοφία του προγράμματος.
- ❖ Πρότυπα Φύλλων εργασιών, Βιβλιογραφικές Αναφορές & Πηγές στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Περιγραφή δραστηριοτήτων εργαστηρίων & δράσεων

1^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Ένα ζευγάρι Κόκκινα Παπούτσια / Εισαγωγή-Ενεργοποίηση

ΧΩΡΟΣ-ΔΙΑΤΑΞΗ: εναλλασσόμενα, στον κύκλο και στον ελεύθερο χώρο της τάξης.

1.1: Ένα ζευγάρι κόκκινα παπούτσια;

ΕΡΕΘΙΣΜΑ: ένα ζευγάρι παιδικά κόκκινα παπούτσια ή της εικόνας τους (χωρίς διαφυλικά γνωρίσματα), μέσα από ένα κουτί παπουτσιών [*Ενδεικτική εικόνα στο Παράρτημα*].

-Παρατήρηση-Προβληματισμός-Έκφραση ιδεών: Αξιοποίηση της πρώτης ρουτίνας σκέψης από το **Project Zero's Thinking Routines**

<ul style="list-style-type: none"> • Τι βλέπεις? • Τι πιστεύεις γι 'αυτό? • Τι σε κάνει να αναρωτιέσαι; 	(Δες, Σκέψου, Αναρωτήσου/ See, Think, Wonder. Core Thinking Routines)
---	--

ΕΠΕΚΤΑΣΗ: Επιλογή μίας από τις δύο επόμενες ρουτίνες σκέψης:

<ul style="list-style-type: none"> • Τι συμβαίνει; • Τι βλέπεις που σε κάνει να το λες αυτό; 	(Τι σε κάνει να το λες αυτό?/ What Makes You Say That? Core Thinking Routines.)
--	--

<p>Εντοπισμός και επικέντρωση παρατήρησης σε κάτι ενδιαφέρον:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παρατηρώ ότι ... • Γιατί είναι έτσι; 	(Παιχνίδι Επεξήγησης / Explanation Game. Core Thinking Routines)
--	---

Δημιουργία λίστας με τις απαντήσεις των μαθητών/-τριών σε πίνακα ή χαρτί καρβέλου. [*Ενδεικτικά πρότυπα λιστών στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ*].

1.2. «Φορώντας ένα ζευγάρι κόκκινα παπούτσια μπορώ ...»

- **Αισθησιοκινητική άσκηση** – Ατομικοί, ελεύθεροι κινητικοί αυτοσχεδιασμοί των μαθητών/-τριών στο χώρο. Προαιρετική αξιοποίηση μουσικής. Αναφορά στους κανόνες της άσκησης και τα όρια της ελεύθερης κίνησης. Κάθε μαθητής/-ήτρια: **(α)** να αφήνει χώρο και στους άλλους, **(β)** να προστατεύει τον εαυτό του και τους άλλους, **(γ)** να μην σχολιάζει τη δράση (έκφραση) των άλλων.

Α΄ ΦΑΣΗ: Πρόσκληση σε ένα παιχνίδι σωματικής έκφρασης με αξιοποίηση της θεατρικής σύμβασης (“το μαγικό αν”):

1. **Τι μπορούμε να κάνουμε με το σώμα μας αν φορέσουμε τα κόκκινα παπούτσια;**

Οι μαθητές/-ήτριες “φορούν” τα κόκκινα παπούτσια και κινούνται ελεύθερα στο χώρο πειραματιζόμενοι/-ες αρχικά, και στη συνέχεια με οδηγίες και ανατροφοδότηση από τον/την εκπαιδευτικό. Προτείνονται ιδέες που αφορούν στη λειτουργική, εναλλακτική χρήση των παπουτσιών (π.χ. περπατώ, πηδώ, τρέχω, είναι παπούτσια πατινάζ, κ.λπ.). [Αξιοποίηση των λιστών απαντήσεων της 1.1. ενότητας].

Β΄ ΦΑΣΗ: Σταδιακή, καθοδηγούμενη μετάβαση από την πραγματικότητα στη φαντασία. Ενθάρρυνση για συμμετοχή κι εμπλουτισμός της δραστηριότητας με νέες ιδέες και ευφάνταστους κινητικούς-σωματικούς αυτοσχεδιασμούς από τους μαθητές/-ήτριες.

2. Τι θα μπορούσαμε να κάνουμε αν τα κόκκινα παπούτσια ήταν μαγικά;

Ενδεικτικά: Αν τα παπούτσια ήταν μαγικά ... θα χόρευα χωρίς να σταματώ, θα πετούσα και θα ταξίδευα ..., θα γελούσα γιατί είναι παπουτσο-γαργαλητές, κ.λπ.).

1.3. Ποιος/ποια/τι τα φορά; Συμπλήρωσε το σχέδιο

- «Ποιος/ποια/τι φοράει τα παπούτσια;» Τεχνική “Ανολοκλήρωτο Υλικό”: **(α)** Συζήτηση. **(β)** Φύλλο Εργασίας: «Συμπλήρωσε-Ζωγράφισε-Σημείωσε-Ανάρτησε». Ξεκινώντας από ένα ζευγάρι κόκκινα παπούτσια... **(γ)** Παρουσίαση στην ολομέλεια των ποικίλων εκδοχών. [Ενδεικτικό πρότυπο στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. Μπορεί να περιληφθεί στο portfolio του/της μαθητή/-ήτριας, στο τέλος του προγράμματος].

ΕΠΕΚΤΑΣΗ: Αποτύπωση ιδεών, σκέψεων, εντυπώσεων ή συναισθημάτων που βίωσαν ή μοιράστηκαν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου γύρω από το περίγραμμα του προσώπου που φιλοτέχνησαν (με τη συμβολή του/της εκπαιδευτικού αν δεν έχει κατακτηθεί ο μηχανισμός της γραφής). Σύνθεση των ατομικών έργων και ανάρτηση στην τάξη του πρώτου συλλογικού έργου του προγράμματος

2ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Κάρεν και Ένκαρ. Το παζλ των σωμάτων

ΧΩΡΟΣ-ΔΙΑΤΑΞΗ: εναλλασσόμενα, στον κύκλο και στον ελεύθερο χώρο της τάξης.

ΕΡΕΘΙΣΜΑ: Δύο φάκελοι κρυμμένοι στο κουτί των παπουτσιών. Εδώ, αξιοποιείται μόνο ο **1ος ΦΑΚΕΛΟΣ** [Δείτε στις Πληροφορίες Υλοποίησης & στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ]

1.1. Ένα ΠΑΖΛ κρυμμένο στο ΚΟΥΤΙ

- **Δημιουργία ομάδων:** Ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει τα κομμάτια των δύο **παζλ**. Οι μαθητές/-ήτριες κινούνται στο χώρο βαστώντας από ένα κομμάτι. Δημιουργία με τον τρόπο αυτό **δύο ομάδων** που συναρμολογούν τα κομμάτια των παζλ και τα παρουσιάζουν στην ολομέλεια.

- **Υποθέσεις:** Ενθάρρυνση των μαθητών/-τριών να διερωτηθούν: «**Είναι μμήπως τα σώματα των Κάρεν και Ένκαρ;**», και για το βιολογικό τους φύλο: «**Πώς να είναι η όψη τους;**» (ό.π. 1.1.: ρουτίνα σκέψης «Δες, Σκέψου, Αναρωτήσου»).

- **Σωματικό περίγραμμα** της Κάρεν και του Ένκαρ (“χτίσιμο του ρόλου”): **(α)** Προτείνεται η συνεργατική αποτύπωση και εικονοποίηση των δύο προσώπων σε φυσικό μέγεθος. **(β)** Κάθε ομάδα αναλαμβάνει (με εκλογή ή κλήρωση) τη σχεδίαση ενός από τα πρόσωπα (Κάρεν-κορίτσι, Ένκαρ-αγόρι), σε χαρτί του μέτρου. **(γ)** Επιλογή παιδιών-προτύπων για το σχεδιασμό των περιγραμμάτων (ξαπλώνουν πάνω στο χαρτί του μέτρου παίρνοντας τη στάση που υποδεικνύεται από τα μέλη κάθε ομάδας **(δ)** σχεδιασμός των περιγραμμάτων.

1.2. Μέλη και όργανα του σώματος – Ιδιαίτερα γνωρίσματα

- **Παρατήρηση-Προβληματισμός-Συζήτηση.** Οι μαθητές/-ήτριες κινούνται γύρω από τα περιγράμματα των δύο σωμάτων παρατηρώντας και σχολιάζοντας. Ερωτήσεις: «- Μπορεί να διακρίνει κάποιος αν πρόκειται για δύο ξεχωριστά άτομα;». «- Αν πρόκειται για άτομα διαφορετικού φύλου;» (Απαντήσεις). «-Τι πρέπει να ζωγραφίσουμε για να καταλαβαίνει κάποιος, ποιος είναι ο Ένκαρ (αγόρι) και ποια η Κάρεν (κορίτσι);» Η «-Αν πρέπει να ζωγραφίσουμε και άλλα μέλη ή όργανα του σώματος ποια είναι αυτά;» «- Πού βρίσκονται, πώς είναι και τι ακριβώς κάνουν (χρησιμεύουν);» «-Είναι όλα τα αγόρια ίδια;» «- Είναι όλα τα κορίτσια ίδια;» «- **Είμαστε όλοι ίδιοι;**» (Απαντήσεις). Αν οι μαθητές/-ήτριες αναφερθούν στα γεννητικά όργανα φροντίζουμε να ονομάσουμε τα όργανα αυτά με την επιστημονική ονομασία τους (πέος, όρχις, αιδοίο, στήθος, οπίσθια). Αναφερόμαστε επίσης, συνολικά σε αυτά ως «**ιδιωτικά/προσωπικά μέρη του σώματος**», «**ευαίσθητα μέρη ή όργανα**» ή «**γεννητικά όργανα**» αναδεικνύοντας την ιδιαίτερη κοινωνική και λειτουργική τους διάσταση. Τονίζεται με κάθε ευκαιρία, ότι προστατεύουμε τα ιδιωτικά μέρη του σώματός μας γιατί είναι ευαίσθητα και σημαντικά, όχι γιατί ντρεπόμαστε γι' αυτά.

- **Παιχνίδια για το σώμα:** Σειρά υποστηρικτικών βιωματικών δραστηριοτήτων ενεργοποίησης και έκφρασης του σώματος, ανίχνευσης γνώσεων, ικανοτήτων και εμπειριών. [*Επιλογή των καταλληλότερων κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού*].

Παρουσίαση **πίνακα αναφοράς (ή κάρτες)** με εικόνες και λέξεις της ονομασίας των μελών ή εξωτερικών οργάνων του σώματος, μεταξύ των οποίων και τα εξωτερικά γεννητικά όργανα. Με παιγνιώδη διάθεση και ρυθμό, ο/η εκπαιδευτικός: **(α)** δείχνει και διαβάζει το όνομα των μελών ή οργάνων ενώ τα παιδιά καλούνται να αγγίζουν το υποδεικνυόμενο κάθε φορά μέλος ή όργανο **(β)** δείχνει μόνο, και τα παιδιά ονομάζουν και αγγίζουν **(γ)** διαβάζει μόνο, και τα παιδιά αγγίζουν **(δ)** παροτρύνει την γρήγορη αλλαγή θέσεων στον κύκλο βάσει κριτηρίων που αφορούν σε κοινά φυσιολογικά χαρακτηριστικά (ύψος, χρώμα δέρματος, μαλλιών, ματιών): «**Όποιος/α έχει** [π.χ. μαύρα, κοντά, κατσαρά μαλλιά, ή καστανά, γαλάζια κ.λπ. μάτια, κ.λπ.] **να αλλάξει γρήγορα θέση**» **(ε)** παροτρύνει το γρήγορο σχηματισμό μικρών παρεών βάσει κριτηρίων που αφορούν σε κοινά φυσιολογικά χαρακτηριστικά και στο φύλο **(στ)** «**Μύτη στο γόνατο**»: αναφέρει δύο μέλη του σώματος και κάθε μαθητής/-ήτρια πρέπει να ακουμπήσει το δικό του 1^ο μέλος (π.χ. τη μύτη του) στο μέλος ενός/μίας συμμαθητή/-ήτριας που αναφέρεται 2^ο (π.χ. στο γόνατο). Προτείνονται διάφοροι συνδυασμοί.

- «**Φεστιβάλ χορού**»: «Πρόσκληση» σε ένα φεστιβάλ χορού των μελών του σώματος. Με μουσική, σε ασφαλές σημείο στο χώρο, κάθε μέλος ξεχωριστά, καλείται να συμμετάσχει στο φεστιβάλ, ανακαλύπτοντας όλες τις «χορευτικές» του δυνατότητες. Όταν σταδιακά, και καθοδηγούμενα, «χορέψουν» όλα τα μέλη, προτείνεται το κλείσιμο του φεστιβάλ με τη συμμετοχή των μελών του σώματος σε ένα πάρτι στο οποίο διαφορετικά μέλη του σώματος μπορούν να χορέψουν μαζί (τα δάχτυλα του ποδιού με το κεφάλι, η μύτη με το γόνατο ή η πλάτη με το πηγούνι ή όλο το σώμα) **ΕΠΕΚΤΑΣΗ:** Δυνατότητα συνάντησης των μελών διαφορετικών σωμάτων σε ένα πάρτι αλληλεπίδρασης των σωμάτων των μαθητών/-τριών με μουσική και χορό.

- **Άσκηση χαλάρωσης:** Στο πάτωμα ή σε στρώματα, με τα χέρια χαλαρά, το ένα πάνω στο στήθος και το άλλο στην κοιλιά. Ήρεμη εισπνοή και εκπνοή. Παρατήρηση της διαδικασίας της αναπνοής, το «φούσκωμα» και το «άδειασμα» από τον εισπνεόμενο και εκπνεόμενο αέρα, αντίστοιχα. Ένα αεράκι “φυσά” σταδιακά, όλα τα μέλη του σώματος ξεκινώντας από τις πατούσες και καταλήγοντας στο κεφάλι και τα μαλλιά, με την απαλή, καθοδηγητική φωνή του/της εκπαιδευτικού (*Προαιρετικά: μουσική χαλάρωσης*).

- **Συμπλήρωση του αποτυπώματος** των σωμάτων της Κάρεν και του Ένκαρ, με μέλη και εξωτερικά όργανα. Εάν οι μαθητές/ήτριες ντρέπονται να ζωγραφίσουν τα γεννητικά όργανα μπορεί να βοηθήσει η δασκάλα.

ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:

- **«Με τα μάτια μου μπορώ να ...»:** Γλωσσικό παιχνίδι: Ένα ένα παιδί επιλέγει μία κάρτα αναφοράς και λέει «Με (αυτό/ά) μπορώ να ...» (Π.χ. Με τα μάτια μου μπορώ να δω τον ήλιο και τα σύννεφα, την αμυγδαλιά που άνθισε στην αυλή του σχολείου. Με τα χέρια μου μπορώ να χαιρετίσω τους φίλους μου, να πιάσω το μαρκαδόρο και να ζωγραφίσω, κ.λπ.)
- **Δημιουργία αινιγμάτων.** Γλωσσικό παιχνίδι: Π.Χ. «Είναι ένα μέλος του σώματος με το οποίο ...». Οι μαθητές/-ήτριες πρέπει να μαντέψουν το μέλος του σώματος.
- **Σύνθεση σωμάτων:** Σε δύο ομάδες και έχοντας κάθε μαθητής/ήτρια επιλέξει ένα από τα κομμάτια του παζλ, επιχειρείται η σωματική σύνθεση στο χώρο, ενός σώματος. Κάθε μαθητής/ήτρια ειδικότερα θα αποτελέσει ένα μέρος ή μέλος του σώματος. Στο τέλος η κάθε ομάδα θα παρουσιάσει στην άλλη τη δική της σωματική «κατασκευή» και θα προσπαθεί να την «κινήσει»

* **[2η] ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ/ΚΗΔΕΜΟΝΕΣ** [Στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ]: Πρέπει να επιδοθεί οπωσδήποτε με την ολοκλήρωση του 2^{ου} εργαστηρίου καθώς αναφέρεται . στα υλικά που είναι αναγκαία για την υλοποίηση του 3^{ου} και 4^{ου} Εργαστηρίου.

3^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: ΔΗΜΟΣΙΟ, ΙΔΙΩΤΙΚΟ & ΠΩΣ ΗΡΘΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΑΥΤΟ

ΧΩΡΟΣ-ΔΙΑΤΑΞΗ: εναλλασσόμενα, στον κύκλο, στον ελεύθερο χώρο ή στα τραπέζια/θρανία της τάξης.

3.1. Ιδιωτικός, Δημόσιος χώρος

- **Μουσικά ...”στεφάνια”:** Κινητικό παιχνίδι με στεφάνια στο χώρο. Παραλλαγή του “Μουσικές Καρέκλες” (Μουσική ή παραγωγή ήχου με κρουστό όργανο). Κάθε στεφάνι είναι ο προσωπικός, ιδιωτικός μου χώρος. Όταν παίζει μουσική περπατώ στον δημόσιο χώρο. Όταν κλείνει η μουσική μπαίνω στον ιδιωτικό. Τι θα γίνει αν έρθουν κάποιοι απρόσκλητοι στον χώρο μου; Πώς νιώθω όταν ο χώρος περιορίζεται;

- **Σύνδεση με προηγούμενο εργαστήριο. Παρατήρηση-Προβληματισμός-Συζήτηση:** Οι μαθητές/-ήτριες κινούνται γύρω από τα περιγράμματα των σωμάτων (βλ. 2^ο εργαστήριο) παρατηρώντας και σχολιάζοντας. Ενθαρρύνονται να διερωτηθούν αν μπορούν η Κάρεν και ο Ένκαρ να κυκλοφορούν γυμνοί στο δρόμο, σε μία πλατεία, στο σχολείο, στο σπίτι μιας άλλης οικογένειας ή φίλων, σε ένα πάρτι κ.λπ., με σταδιακή επικέντρωση στην περιοχή των ιδιωτικών και ευαίσθητων μερών του

σώματος. «-Γιατί;». Λαμβάνει απαντήσεις (γιατί θα κρυώσουν, γιατί θα τους κοροϊδεύουν, γιατί όλοι είναι ντυμένοι, γιατί θα ντραπούν, γιατί θα μολυνθούν με μικρόβια, γιατί μπορεί να πληγώσουν τα ευαίσθητα όργανά τους, κ.λπ.). «-Πώς μπορούμε να προστατέψουμε τα γεννητικά μας όργανα;» (διπλά ρούχα: εσώρουχο και ρούχο) «- Πώς μπορούμε να διατηρούμε τα γεννητικά μας όργανα καθαρά και υγιή;» (αναφορά σε στοιχεία υγιεινής). «-Σε ποιους χώρους μπορούν να φαίνονται;» «- Σε ποιους χώρους δεν πρέπει να φαίνονται;» «-Σε ποιους χώρους μπορούμε να βλέπουμε τα γεννητικά μας όργανα;» «Ποιοι άλλοι μπορούν να δουν τα δικά μας γεννητικά όργανα;». «-Ποιοι χώροι είναι ιδιωτικοί και ποιοι είναι δημόσιοι;»

- **Ιδιωτικοί και Δημόσιοι χώροι:** Δημιουργία **λίστας** σημείωσης απαντήσεων με δύο στήλες [*Ενδεικτικό πρότυπο στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ*]. Αναζήτηση στο διαδίκτυο και εκτύπωση εικόνων από ιδιωτικούς και δημόσιους χώρους που αναφέρουν οι μαθητές/-ήτριες. (Υποστηρικτικές ερωτήσεις για τον εμπλουτισμό των απαντήσεων).

- **Ιδιωτικές και δημόσιες δραστηριότητες:** Επαγωγική έκθεση προβληματισμών όπως: «-Αν υπάρχουν ιδιωτικοί και δημόσιοι χώροι τότε προφανώς υπάρχουν και ιδιωτικές και δημόσιες δραστηριότητες» (ρητορική ερώτηση). «-Ποιες δραστηριότητες των ανθρώπων είναι ιδιωτικές;» «Ποιες δραστηριότητες των ανθρώπων είναι δημόσιες;». Βάσει των εκτυπωμένων εικόνων με χώρους οι μαθητές/ήτριες να αναφέρουν με την τεχνική του ιδεοκαταιγισμού, δραστηριότητες που σχετίζονται με τον κάθε χώρο. Π.χ. Παιδική χαρά: Στην παιδική χαρά κάνω τσουλήθρα. Στην κρεβατοκάμαρα, κοιμάμαι. Στο μπάνιο, κάνω ντους, κ.λπ.

-**Το παιχνίδι των ιδιωτικών και δημόσιων περιοχών:** Ο χώρος της τάξης κατατέμεται στα δύο με χαρτοταινία. Δημιουργία δύο περιοχών: της **περιοχής «ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ»** και της **περιοχής «ΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ»:** (α) ταξινόμηση των εκτυπωμένων εικόνων (β) ελεύθερη κίνηση από τη μία περιοχή στην άλλη, με υιοθέτηση ανά περιοχή κατάλληλης στάσης και συμπεριφοράς, και αναπαράσταση σχετικών δραστηριοτήτων [Μπορεί να διεξαχθεί με τους μαθητές/-ήτριες σε δύο ομάδες ώστε η μία να παρατηρεί (γ) Συζήτηση στην ολομέλεια εντυπώσεων και των δραστηριοτήτων που επέλεξαν στην κάθε περιοχή.

3.2. Τα ρούχα της Κάρεν και του Ένκαρ

-**Προβληματισμός-Συζήτηση:** Συζήτηση για τα ρούχα (ένδυση). «-Υπάρχουν ρούχα για τον ιδιωτικό και το δημόσιο χώρο; Ποια;» (πιτζάμες, ρόμπα, εσώρουχα, παντόφλες, παλτό, μπουφάν, φούστα, μπλούζα, σακάκι, μπότες, κ.λπ.) «-Ρούχα για αγόρια και για κορίτσια;» «- Χρώματα;» «-Ρούχα για συγκεκριμένα μέρη του σώματος;» «- Ποια;» «-Γιατί;» (τι είναι τα εσώρουχα, ποια, γιατί τα φοράμε). Απαντήσεις. Επισημαίνεται λαμβάνοντας υπόψη και τις απαντήσεις των μαθητών/-τριών, η σχετικότητα των επιλογών στα ρούχα (είδος ρουχισμού και χρωμάτων) μεταξύ των δύο φύλων: π.χ. τα κόκκινα παπούτσια, είναι της Κάρεν ή του Ένκαρ; «- Τι ρούχα να φορούν η Κάρεν και ο Ένκαρ;». [*Η δραστηριότητα μπορεί να εμπλουτιστεί με σχετικό εποπτικό υλικό –εικόνες/κάρτες με ρούχα και παιχνίδια ταξινομήσεων*].

-**Τα ρούχα της Κάρεν και του Ένκαρ.** Ολοκλήρωση των σωματικών αποτυπωμάτων των δύο “άγνωστων” ακόμη, ηρώων, με εσώρουχα, ρούχα και χρωματικές επιλογές σύμφωνα με τις επιλογές των δύο μαθητικών ομάδων, με ζωγραφική ή κολλάζ. Υπενθυμίζεται η αναγκαιότητα των εσωρούχων (τα ευαίσθητα μέρη καλύπτονται

συνήθως από δύο ρούχα). **Ανάρτηση** των δύο συνεργατικών έργων σε ευκρινές σημείο με δυνατότητα πρόσβασης και αξιοποίησής τους σε επόμενο εργαστήριο.

-**Αναστοχασμός** των δραστηριοτήτων από την ανακάλυψη του παζλ έως και την ολοκλήρωση των σωμάτων της Κάρεν και του Ένκαρ. Συμπλήρωση Φύλλου Αξιολόγησης [2]. [*Ενδεικτικό πρότυπο στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ*].

3.3. Αλάτι ψιλό-Μα πώς ήρθα στον κόσμο αυτό;

-**Ενεργοποίηση της ομάδας:** με το γνωστό παραδοσιακό παιχνίδι «Αλάτι ψιλό». Προηγείται το ακόλουθο λάχνισμα με το οποίο επιλέγεται η “μάννα” του παιχνιδιού:

1. ΛΑΧΝΙΣΜΑ: Ένα δύο τρία
Ένα δύο τρία, πήγα στην Κυρία
μου 'δωσε ένα μήλο, μήλο δαγκωμένο
το 'δωσα στην κόρη, έκανε αγόρι
το 'βγαλε Θανάση, σκούπα και φαράσι.

- **Παιχνίδι. Αλάτι ψιλό αλάτι χοντρό:** Στον κύκλο σε στάση οκλαδόν, με τα χέρια πίσω και τις παλάμες ανοιχτές. Ένας μαθητής/μία μαθήτρια -η “μάννα”- έξω από τον κύκλο, κρατώντας ένα μαντήλι γυρίζει γύρω γύρω (πάντα προς την ίδια φορά του κύκλου, π.χ. δεξιόστροφα) τραγουδώντας:

**"Αλάτι ψιλό, αλάτι χοντρό,
έχασα τη μάννα μου και πάω να τη βρω
παπούτσια δεν μου πήρε να πάω στο χορό"**

Πετάει κρυφά το μαντήλι πίσω από έναν μαθητή/μία μαθήτρια και συνεχίζει να περπατάει μέχρι να γίνει αντιληπτό ότι το έχει πετάξει. Όποιος/α έχει το μαντήλι σηκώνεται και κυνηγάει τη “μάννα” γύρω από κύκλο (με την ίδια φορά). Αν η “μάννα” προλάβει να κάτσει στη θέση του μαθητή/-ήτριας που σηκώθηκε, πριν προλάβει εκείνος/η να την πιάσει, μένει στον κύκλο και αλλάζει η “μάννα”. Αν όμως δεν προλάβει να κάτσει στην κενή θέση, τότε ο μαθητής/-ήτρια που την έπιασε, επιστρέφει στη θέση του και η “μάννα” συνεχίζει μέχρι να καταφέρει να κάτσει.

-**Συζήτηση. Ανίχνευση γνώσεων & αναπαραστάσεων για την αναπαραγωγή:** Σύνδεση με το 2ο εργαστήριο (μέλη του σώματος και γεννητικά όργανα). Με το πόσο ευαίσθητα είναι τα ιδιωτικά μέρη του σώματος και πώς πρέπει να τα προστατεύουμε. Γιατί όμως λέγονται «γεννητικά;» (αναπαραγωγικά όργανα). «-Μα πώς γίνονται τα παιδιά; Δαγκώνοντας ένα μήλο;» (βλ. λάχνισμα). «-Πώς έρχονται τα μωρά στον κόσμο;» Απαντήσεις.

- **Προβολή βίντεο ή ανάγνωση βιβλίου** (Προτεινόμενες επιλογές στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ/ΠΗΓΕΣ). **Συζήτηση.** Απορίες. Εντυπώσεις. Μνημονική ανάκληση του νέου λεξιλογίου (σπερματοζωάριο, ωάριο, ωοθήκες, έμβρυο, κύηση, κ.λπ.).

- **Φωτογραφίες Υπέρηχων και Μωρών.** Επίδειξη από τους μαθητές/ήτριες των υπέρηχων που έχουν φέρει από το σπίτι. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ: αναζήτηση σχετικών εικόνων ή και βίντεο (ήχος καρδιάς εμβρύου). Παρατήρηση, σχολιασμός, εντυπώσεις. Επίδειξη φωτογραφιών με τους/τις μαθητές/-ήτριες μωρά. Παρατήρηση, σχολιασμός, εντυπώσεις. Ομοιότητες, διαφορές. Το πριν, το μετά, το τώρα.

(παρατηρητικότητα, συγκριτολογική σκέψη). **ΕΠΕΚΤΑΣΗ:** Αξιοποίηση της ρουτίνας σκέψης “I Used to Think... Now I Think...”

<ul style="list-style-type: none"> • Νόμιζα (σκεφτόμουν ή ήξερα) ότι ... • Τώρα νομίζω (σκέφτομαι ή έμαθα) ότι ... 	<p>(Δες, Νόμιζα ... Τώρα νομίζω / I Used to Think... Now I Think... Core Thinking Routines)</p>
--	---

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ-ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ: Πόση αγάπη και φροντίδας χρειάζεται ένα μωρό για να μεγαλώσει. Πως η αγάπη και η ασφάλεια είναι ένα πολύτιμο δώρο για κάθε άνθρωπο, γι’ αυτό υπάρχουν οι οικογένειες. Για την ανάγκη όλων των ανθρώπων να παίρνουν και να δίνουν αγάπη, να προσφέρουν, να νιώθουν ασφαλείς ανάμεσα σε ανθρώπους που σέβονται, εμπιστεύονται, είναι ξεχωριστοί και πολύτιμοι. Το ίδιο συμβαίνει με όλα τα πλάσματα της γης. Και τα ζώα έχουν τις δικές τους οικογένειες.

- **Ποίηση και Ζωγραφική:** Εκφραστική απαγγελία του ποιήματος από τον/την εκπαιδευτικό. Εικαστική απόδοση των “εικόνων” του ποιήματος από τους μαθητές/-ήτριες (Ποίημα και Φύλλο εργασίας “3.1. Ποίηση & Ζωγραφική” Στο *ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ*). Μπορεί να περιληφθεί στο portfolio του/της μαθητή/-ήτριας.

ΕΠΕΚΤΑΣΗ: «Κάθε “εικόνα” μία ζωγραφιά». Δημιουργία ενός ατομικού ή ομαδικού βιβλίου με τίτλο: «Το θαύμα της ζωής». Για την ατομική εργασία μπορεί να αξιοποιηθεί η τεχνική «Μικρό Βιβλίο του Σ. Φρενέ» (Στο *ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ/ΠΗΓΕΣ:* Χρυσοστομίδου, 2015).

4^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Οικογένεια & Ξεχωριστοί Άνθρωποι

ΧΩΡΟΣ-ΔΙΑΤΑΞΗ: εναλλασσόμενα, στον κύκλο και στον ελεύθερο χώρο της τάξης.

ΕΡΕΘΙΣΜΑ: Ο 2^{ος} φάκελος και το περιεχόμενό του: ένα χειρόγραφο και μία παλιά φωτογραφία [Δείτε στις *Πληροφορίες υλοποίησης & στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ*]

4.1. Μια μέρα στη ζωή

[1.] - Ανάγνωση του 1^{ου} αποσπάσματος του κειμένου [στο *ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ*].

-**Συζήτηση-** Απαντήσεις σε ερωτήσεις όπως: «-Ποια είναι η Κάρεν;». «-Τι κάνει κάθε πρωί;». «-Που λέει καλημέρα;». «-Γιατί;». Παρατήρηση της παλιάς φωτογραφίας. Υποστηρικτικά: (α) Αξιοποίηση της ρουτίνας: Δες, Σκέψου, Αναρωτήσου (ό.π.: 1.1. Εργαστήριο). (β) Αξιοποίηση (με τις κατάλληλες προσαρμογές για την εξυπηρέτηση των αναγκών της παρούσης) της ρουτίνας σκέψης “ Εξερευνώ – Συνδέομαι – Ξεχωρίζω – Ανήκω/ **Who Am I? Explore, Connect, Identify, Belong**” (Digging Deeper into Ideas), με στόχο την παρατήρηση, τον εντοπισμό, την εμβάθυνση και τον κριτικό αναστοχασμό επί των πληροφοριών που αφορούν σε ένα πρόσωπο (εδώ στην Κάρεν). Εκμείευση απαντήσεων σε ερωτήματα όπως:

<ul style="list-style-type: none"> • Ποια είναι η Κάρεν; • Με ποιους ή με τι συνδέεται (πρόσωπα, αντικείμενα) • Τί είναι αυτό που την κάνει να ξεχωρίζει; • Που αισθάνεται ότι ανήκει; 	<p>Who Am I? Explore, Connect, Identify, Belong"/ Digging Deeper into Ideas</p>
--	--

-«**Βροχή από “καλημέρες”**». (α) Στον κύκλο. Αναγωγή στην πραγματικότητα των μαθητών/-τριών: «-Εσείς σε ποιον λέτε “καλημέρα” το πρωί;», «- Πώς λέτε καλημέρα;». Αναπαράσταση “της πρώτη καλημέρας της ημέρας” και απόδοση με εκφραστικό τρόπο σχετικών εκφράσεων και ατομικών συναισθημάτων. (β) Κίνηση στο χώρο. Όταν ο/η εκπαιδευτικός “παγώνει τη δράση” καλημερίζουν τον/την πλησιέστερο/-η συμμαθητή/-ήτρια. (γ) Στο τέλος και δημιουργούν όλοι μαζί ένα Ν κύκλο και μια ...«Βροχή από καλημέρες»!

- **Συζήτηση:** «-Πώς να ήταν η υπόλοιπη ημέρα της Κάρεν;». «-Τι να έκανε έως το μεσημέρι, το απόγευμα, το βράδυ;»

- «**Μια μέρα στη ζωή της Κάρεν**». Υπόδυση ρόλου- /Κινητικοί αυτοσχεδιασμοί στο χώρο. Πρόταση για αναπαράσταση μίας υποθετικής ημέρας στη ζωή της Κάρεν, από το πρωί έως το βράδυ. Ελεύθερη κίνηση ανάμεσα στους άλλους σα να είναι μόνοι/-ες και συγκεντρωμένοι/-ες στη δική τους δράση. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να οργανώσει χρονικά τη δράση με παρεμβάσεις όπως «Και έφτασε το μεσημέρι ...». «Το απόγευμα ...». «Βράδιασε τώρα ...». (Προαιρετική χρήση Μουσικής).

-**Συζήτηση:** «-Πώς είναι η μέρα της Κάρεν;». «-Με τι δραστηριότητες συνδέεται;» «-Με ποια πρόσωπα/αντικείμενα συνδέεται,» «-Μοιάζει με μία δική σας ημέρα;». Απαντήσεις.

-«**Μια μέρα στη ζωή μου**» Αναγωγή στην πραγματικότητα των μαθητών/-τριών: Αναπαράσταση τώρα μίας δικής τους ημέρας (Προαιρετική χρήση Μουσικής)

- **Συζήτηση:** «-Πώς ήταν η ημέρα σας;» ;». «-Με τι δραστηριότητες συνδέεται;». «-Με ποια πρόσωπα/αντικείμενα συνδέεται;» «-Μοιάζει με την ημέρα των άλλων;». Απαντήσεις.

- **Ελεύθερη ζωγραφική.** Μπορεί να περιληφθεί στο portfolio του/της μαθητή/-ήτριας

4.2. Οικογενειακές φωτογραφίες

-“**Οικογενειακές φωτογραφίες**”: Στον κύκλο, κάθε παιδί παρουσιάζει τη φωτογραφία της οικογένειάς του (πόσα και ποια μέλη).

- “**Με την οικογένειά μου μού αρέσει να ...** ”: Παντομίμα. Ένας μαθητής/-ήτρια, συμπληρώνει τη φράση με μία δραστηριότητα που του αρέσει να κάνει με την

οικογένειά του (π.χ. ...πηγαίνουμε για μπάνιο στη θάλασσα, ... βλέπουμε όλοι μαζί ταινίες στο σινεμά, ... παίζουμε επιτραπέζια παιχνίδια, κ.λπ.). Τότε όλοι εκτελούν με παντομίμα στη μέση του κύκλου την προτεινόμενη δραστηριότητα ώπου με το σύνθημα του/της εκπαιδευτικού η δράση “παγώνει”. Αγγίζοντας έναν/μία άλλο/η μαθητή/-ήτρια, εκείνος/η “ζωντανεύει” και συνεχίζει το παιχνίδι αποκαλύπτοντας αγαπημένες οικογενειακές δραστηριότητες και στιγμές που μοιράζεται με την τάξη.

-“**Δημιουργικοί ορισμοί**”. Ο/η εκπαιδευτικός προτείνει μία από τις παρακάτω ασκήσεις φαντασίας στις οποίες μέσα από την αξιοποίηση του «μαγικού εάν» ή της παρομοίωσης οι μαθητές/ήτριες εκφράζουν τα συναισθήματά τους για την οικογένειά τους και έχουν τη δυνατότητα να ακούσουν τις απόψεις ή ιδέες των άλλων προβαίνοντας σε συγκριτολογικές ερμηνείες και τη διαμόρφωση ή αναδιαμόρφωση γνωστικών σχημάτων. Αξιοποίηση της ρουτίνας σκέψης: **Δημιουργικές Συγκρίσεις/Creative Comparisons(Art Or Objects)**.

- **Αν η οικογένειά μου ήταν χρώμα θα ήταν ...**
- **Αν η οικογένειά μου ήταν σχήμα θα ήταν ...**
- **Αν η οικογένειά μου ήταν μυρωδιά, γεύση, άγγιγμα ...**
- **Η οικογένειά μου είναι σαν ...**

- Ζωγραφίζω την οικογένειά μου. Μπορεί να περιληφθεί στοατομικό portfolio.

4.3. Ξεχωριστοί άνθρωποι

[2] - - Ανάγνωση του 2^{ου} αποσπάσματος [στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ]

- **Συζήτηση:** Διερεύνηση στοιχείων από τη ζωή και το χαρακτήρα της ηρωίδας. «-Τι αρέσει στην Κάρεν;» «-Ποιο είναι το όνειρό της;» «-Σε ποιον εμπιστεύεται τα όνειρά και τα μυστικά της;» «-Ποια είναι η οικογένειά της;» «-Τι σημαίνει “την υιοθέτησε”» «-Τι σημαίνει “να εμπιστευτεί”». «-Τι σημαίνει δώρο;». «-Ποιος είναι ο πιο ξεχωριστός άνθρωπος στη ζωή της Κάρεν;».

Αξιοποίηση των ερωτήσεων της ρουτίνας σκέψης **Who Am I? Explore, Connect, Identify, Belong (Digging Deeper into Ideas)**.

- **Με ποιους ή με τι συνδέεται (πρόσωπα, αντικείμενα)**
- **Τί είναι αυτό που την κάνει να ξεχωρίζει;**
- **Που αισθάνεται ότι ανήκει;**

Με αφορμή το απόσπασμα [2], ανίχνευση και αναφορά γνώσεων και εμπειριών από διαφορετικούς τύπους οικογένειας. Συζήτηση για τις διαπροσωπικές σχέσεις ή σχέσεις εμπιστοσύνης με πρόσωπα της οικογένειας ή εκτός οικογένειας. Τονίζονται οι ποιότητες στις σχέσεις και αξίες όπως αγάπη, σεβασμός, προσφοράς, εμπιστοσύνη.

- **Ο τυφλός και ο οδηγός ή Δες εσύ για μένα.** Παιχνίδι Εμπιστοσύνης σε ζευγάρια. Σε ανοικτό, ασφαλή χώρο. Ο οδηγός αναλαμβάνει την ευθύνη να οδηγήσει με ασφάλεια τον “τυφλό” ο οποίος πρέπει να τον ...εμπιστευτεί. Απαραίτητη η εναλλαγή ρόλων

ώστε όλοι/ες να βιώσουν την εμπειρία και των δύο ρόλων. Ακολουθεί συζήτηση-αναστοχασμός. («-Πώς ένιωσες ως τυφλός;». «-Πώς ένιωσες ως οδηγός;»)

- **«Ο πιο ξεχωριστός άνθρωπος για μένα...».** Προσωπικές Αφηγήσεις (storytelling) Ο/η εκπαιδευτικός (πρότυπο) ξεκινώντας από την πρόταση αυτή, αναφέρεται σε ένα δικό του/της ξεχωριστό πρόσωπο και στους λόγους για τους οποίους είναι ξεχωριστό. Την “σκυτάλη” παίρνουν στη συνέχεια, οι μαθητές/-ήτριες.

ΕΠΕΚΤΑΣΗ: Δημιουργία ψηφιακών αφηγήσεων που μπορούν να συμπεριληφθούν στο “δώρο” (επόμενη δραστηριότητα) ή κατά τη διάχυση του προγράμματος. - Φύλλο εργασίας/Ζωγραφική: «Το πιο ξεχωριστό πρόσωπο που μπορώ να εμπιστευτώ». Μπορεί να περιληφθεί στο portfolio του/της μαθητή/-ήτριας

- **Ένα δώρο έκπληξη** για σένα/για την οικογένειά μου. Βιωματική προσέγγιση της έννοιας της προσφοράς και της ευγνωμοσύνης.

Διακόσμηση του χάρτινου κουτιού παπουτσιών. Δημιουργία μίας ζωγραφιάς ή κατασκευής. Σημείωση λέξεων-συναισθημάτων που θέλουν οι μαθητές/-ήτριες να εκφράσουν. Υποστηρικτικά θα μπορούσαν να σκεφτούν πάνω στις εξής ανολοκλήρωτες φράσεις: «Είσαι ξεχωριστός/ή γιατί ...» ή «Ένα δώρο για σένα/σας γιατί σε/σας...(αγαπώ)». Παίρνουν φεύγοντας από το σχολείο το “δώρο-έκπληξη: για να το δώσουν στο/στα ξεχωριστό/ά/ές τους πρόσωπα.

ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ:

-Δημιουργικοί ορισμοί αξιών & “κλικ” μια φωτογραφία!

Σωματική έκφραση για τη δημιουργία ατομικών ή ομαδικών γλυπτών στο χώρο, με αφορμή μία αξία, Π.χ. ΑΓΑΠΗ, ΦΙΛΙΑ, ΠΡΟΣΦΟΡΑ, ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ, κ.λπ. **ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ:** Επιλέγονται τόσες αξίες όσες και οι ομάδες εργασίας. Κάθε ομάδα προετοιμάζει σε ορισμένο χρόνο το γλυπτό της και το παρουσιάζει στην ολομέλεια.

-**Χάρτινο Θέατρο: Οικογενειακές στιγμές ...:** Σχεδιασμός, δημιουργία και παρουσίαση μίας αυτοσχέδιας παράστασης κουκλοθεάτρου με θέμα επιλεγμένες οικογενειακές στιγμές, με μετατροπή του κουτιού παπουτσιών που έφεραν από το σπίτι, σε μια μικρή σκηνή κουκλοθεάτρου και την κατασκευή αυτοχέδιων χάρτινων φιγούρων, μελών της οικογένειας ή ξεχωριστών προσώπων.

5^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Το Κόκκινο που Ξεχωρίζει & Τα Παπούτσια του ... Άλλου

ΧΩΡΟΣ-ΔΙΑΤΑΞΗ: εναλλασσόμενα, στον κύκλο και στον ελεύθερο χώρο της τάξης.

5.1. Το κόκκινο που ξεχωρίζει

- **Παιχνίδια:** Προθέρμανση – Ενεργοποίηση σώματος και αισθήσεων. Βιωματική διερεύνηση συναισθημάτων και σχέσεων μέσα από παιχνίδι με κανόνες και ρόλους. Προσφέρονται ως αφορμή για συζήτηση-αναστοχασμό.

Λάχνισμα για την επιλογή εκείνου/ης που θα “κυνηγεί”:

ΛΑΧΝΙΣΜΑ: Το παπούτσι σου βρωμάει

Τα παιδιά ενώνουν τις μύτες των δεξιών παπουτσιών τους και ένας λέει ακουμπώντας το κάθε παπούτσι: "το παπούτσι σου βρωμάει, αλλάξέ το.". Το παιδί που τυχαίνει στην τελευταία συλλαβή αλλάζει παπούτσι. Όποιος αλλάξει παπούτσι για δεύτερη φορά, βγαίνει. Ο τελευταίος που θα αλλάξει παπούτσι για δεύτερη φορά, τα φυλάει.

"Ο πιγκουίνος με το κόκκινο μαντήλι". Κυνηγητό. Ένα κόκκινο μαντήλι.

Όλοι/ες είναι πιγκουίνοι. «-Πώς περπατούν οι πιγκουίνοι;». Ο/η "κυνηγός" είναι ένα πιγκουίνος με ένα κόκκινο μαντήλι (στο λαιμό ή στο χέρι για να ξεχωρίζει). Κυνηγά τους άλλους πιγκουίνους οι οποίοι μπορούν να σωθούν μόνο αν τη στιγμή που "κινδυνεύουν" να πιαστούν, αγγίξουν ή αγκαλιάσουν κάποιον άλλο συμπαίκτη τους. (ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ με διάφορους τρόπους μετακίνησης, αρκεί όλοι να "ανήκουν" στο ίδιο "είδος", π.χ. υποπόταμοι, πάπιες, δεινόσαυροι, κ.λπ.)

*Επιλογή ενός από τα παιχνίδια που ακολουθούν: Ενεργοποίηση, Συγκέντρωση, Εκφραστική κίνηση όλου του σώματος, του προσώπου, εκφραστικός λόγος.

- **Βόλεϊ συναισθημάτων:** Παιχνίδι βόλεϊ με μία φανταστική, αόρατη μπάλα και τα ονόματα των μαθητών/-τριών. Στον κύκλο, όρθιοι. Κάθε φορά που ένας/παίκτης/-τρια πετά τη μπάλα σε κάποιον/α συμπαίκτη/-τρια λέει και το όνομά του. Ο/η εκπαιδευτικός προτείνει διάφορες συνθήκες ή συναισθήματα με τα οποία διεξάγεται το παιχνίδι φροντίζοντας να παρέχει εναλλαγές, για τη διατήρηση αλλά και την κορύφωση του ενδιαφέροντος (π.χ. η μπάλα της χαράς, της λύπης, που καίει, είναι βρώμικη, βρωμάει, μυρίζει υπέροχα, προσοχή γιατί σπάει, της ντροπής, του θυμού, είναι κλεμμένη θα μας πιάσουν, αηδιαστική, τρομακτική, κ.λπ.)

- **Περπατώ και ....συναντώ.** Στον ελεύθερο χώρο, οι μαθητές/-ήτριες:.

(α) Περπατούν ελεύθερα με όποιον τρόπο επιθυμούν. **(β)** Περπατούν βάσει κάποιας διάθεσης που προτείνεται από τον/την εκπαιδευτικό ή και τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες μέσω επιρρημάτων που εκφράζουν ποικίλες συναισθηματικές καταστάσεις (π.χ. χαρούμενος, κουρασμένος, θυμωμένος, λυπημένος, απογοητευμένος, κ.λπ.) **(γ)** Παιχνίδι με την ένταση των συναισθημάτων (λίγο, κανονικά ή πολύ χαρούμενος, θυμωμένος κ.λπ.) **(δ)** Περπατούν και με το σύνθημα του/της εκπαιδευτικού συναντούν και χαιρετούν τον πλησιέστερο συμμαθητή/-ήτρια με όποιον τρόπο και λόγια επιθυμούν. **(ε)** Περπατούν και με το σύνθημα του/της εκπαιδευτικού συναντούν και χαιρετούν τον/την πλησιέστερο συμμαθητή/-ήτρια σύμφωνα με την προτεινόμενη συνθήκη (π.χ. αγαπημένο φιλικό πρόσωπο, πρώτη συνάντηση, μένει απέναντι, είχαμε τσακωθεί χθες, με κοροϊδεύει συνέχεια, με τρομάζει, είναι ηθοποιός και παίζει στην τηλεόραση, είναι οικογενειακός φίλος, κ.λπ.).

ΕΠΕΚΤΑΣΗ - ΓΕΝΙΚΕΥΣΗ:

- Ανάγνωση του βιβλίου παιδικής λογοτεχνίας: Ανδρικόπουλου Ν., *Η χώρα των παράξενων ανθρώπων*, με θέμα τη διαφορετικότητα.
- Παιχνίδι: «**Το κόκκινο που ξεχωρίζει μέσα στη χώρα του άσπρου**». Κάθε μαθητής/ήτρια επιλέγει μυστικά και τυχαία έναν/μία συμμαθητή/τρια που είναι το κόκκινο. **(α)** Όλοι/ες μαζί κινούνται στο χώρο με τρόπο ώστε να αποφεύγουν κάθε επαφή με το «κόκκινο». Συζήτηση-αναστοχασμός. **(β)** Όλοι/ες μαζί

κινούνται στον χώρο σαν «μαγνήτες» που τους έλκει το «κόκκινο». Συζήτηση-αναστοχασμός.

5.2. Μπαίνοντας στα παπούτσια των ... άλλων

[3] - Ανάγνωση του 3^{ου} αποσπάσματος [στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ].

- **Κόκκινα παπούτσια-μαγνήτες:** Στον ελεύθερο χώρο της τάξης. Ομαδική άσκηση συγκέντρωσης. Ένας/μία μαθήτρια “φορά” τα κόκκινα παπούτσια-ΜΑΓΝΗΤΗ. Οι υπόλοιποι παίρνουν θέσεις αραιά στο χώρο. Ο/η “Μαγνήτης” κινείται ανάμεσά τους με γρήγορο ρυθμό και όλοι ακολουθούν μόνο με τα μάτια τους την πορεία του. Με νέα οδηγία, η έλξη δυναμώνει και όλοι/ες ακολουθούν τον ΜΑΓΝΗΤΗ όπου κι αν πάει. Το ρόλο του ΜΑΓΝΗΤΗ δοκιμάζουν όλοι/ες οι μαθητές/-ήτριες και σε άλλο χρόνο (διάχυση στο υπόλοιπο πρόγραμμα). Στο τέλος επιδιώκεται η λεκτική έκφραση συναισθημάτων και σκέψεων του Μαγνήτη (πώς;) ή των “μαγνητισμένων” (γιατί;).

- **Στα παπούτσια του Ένκαρ & των ... άλλων-Φωτογραφικά στιγμιότυπα.** Τεχνική “Παγωμένες εικόνες” & “Ανίχνευση σκέψης”. Στον ελεύθερο χώρο της τάξης. [Ενδεικτικές Προτάσεις για τη δημιουργία “φωτογραφικών στιγμιότυπων”, στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ] : Οι μαθητές/-ήτριες ταυτόχρονα υποδυόμενοι τον ίδιο ατομικό ή μέρος ενός συλλογικού ρόλου, “μπαίνουν ... στα παπούτσια άλλων” και αποδίδουν με σωματικές φωτογραφίες, στιγμιότυπα αντιδράσεων των ηρώων της ιστορίας, σε συγκεκριμένες συνθήκες. Εικόνες δυναμικές, “παγωμένες”, έτοιμες ανά πάσα στιγμή να “ζωντανέψουν”. Εικόνες που αποτυπώνουν τη διαφορετικότητα πρόσληψης και της έντασης αντιμετώπισης ίδιων καταστάσεων (π.χ. Τα ίδια παπούτσια προκαλούν σε διαφορετικά άτομα τα ίδια συναισθήματα; Ποια; Γιατί;)

Ανίχνευσης της σκέψης και των συναισθημάτων των ηρώων στη δεδομένη στιγμή, με ένα άγγιγμα ή άλλο “μαγικό” τρόπο που “ζωντανεύει” τις φωτογραφίες για λίγο. Αναγνώριση και ονομασία των συναισθημάτων που βιώνουν ως ρόλοι.

- **Κι εγώ τι γνώμη έχω;** Τεχνική “παίρνω θέση”: Στον ελεύθερο χώρο της τάξης. Τοποθέτηση των κόκκινων παπουτσιών στη μέση του χώρου μέσα σε ένα στεφάνι. Ο/η εκπαιδευτικός ή όποιος μαθητής/-ήτρια επιθυμεί, μπορεί να τα “φορέσει” και να γίνει Κάρεν ή Ένκαρ. Οι υπόλοιποι παίρνουν θέση στο χώρο κοντά ή μακριά από τους “ήρωες” και αποδίδουν: **(α)** με τη στάση του σώματος και την έκφραση προσώπου και **(β)** λεκτικά, πώς αισθάνονται σε σχέση με εκείνους (Αρχικά, ως υποκείμενα εντός ενός συλλογικού ρόλου (συγχωριανοί, συμμαθητές στο χωριό ή στην πόλη, κάποιο περαστικοί, κ.λπ. Στη συνέχεια, ως πρόσωπα εκτός ρόλου).

- **Αναστοχασμός.** Τεχνική: «ρόλος στον τοίχο»: σε δυο χαρτάκια post it, ζωγραφίζουν ή γράφουν (ή υπαγορεύουν) πώς θεωρούν ότι αισθάνονται η Κάρεν και ο Ένκαρ και τα κολλούν στο εσωτερικό των περιγραμμάτων τους (1^{ου} - 2^{ου} εργαστηρίου). Σε δύο άλλου χρώματος post it, σημειώνεται πώς νιώθουν οι ίδιοι για την Κάρεν και τον Ένκαρ και τα κολλούν γύρω από τα περιγράμματα των φιγούρων.

ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

-**Στη δημοσιογραφική καρέκλα.** Ένας/μία μαθητής/ήτρια σε ρόλο, κάθεται στην καρέκλα του/της προσκεκλημένου/-ης μίας δημοσιογραφικής εκπομπής. Οι άλλοι/ες μαθητές/-ήτριες αλλά και ο/η εκπαιδευτικός σε ρόλο δημοσιογράφου παίρνουν

συνέντευξη αξιοποιώντας τη ρουτίνα σκέψης **Think, Feel, Care (Digging Deeper Into Ideas)**. Στόχος η ενθάρρυνση εξέτασης των διαφορετικών συναισθημάτων (εντάσεων ή φορτίσεων) και προοπτικών των ανθρώπων που αλληλεπιδρούν μέσα σε ένα συγκεκριμένο σύστημα. Καταγραφή και παρουσίαση των δεδομένων από τον/την εκπαιδευτικό στο τέλος της διαδικασίας.

<ul style="list-style-type: none"> • Τι σκέφτεσαι; (π.χ. για σένα και τους άλλους, π.χ. τους συγχωριανούς) • Τι αισθάνεσαι; • Τι είναι πιο σημαντικό για σένα (για τι νοιάζεσαι περισσότερο;) 	<p>(Σκέφτομαι, Νιώθω, Νοιάζομαι/ Think, Feel, Care).DIGGING DEEPER INTO IDEAS</p>
--	---

6^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Σιδερένια Παπούτσια: Άγγιγμα & Αγκαλιά. Μυστικά & Φανερά

6.1. Άγγιγμα και Αγκαλιά

ΧΩΡΟΣ-ΔΙΑΤΑΞΗ: εναλλασσόμενα, στον κύκλο και στον ελεύθερο χώρο της τάξης.

- «**Πάρε από εμένα το παπούτσι αυτό, δώσ' το δίπλα σου και κάνε όπως εγώ**». (ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΟ) Παιχνίδι προθέρμανσης, συντονισμού και επικοινωνίας της ομάδας. Στον κύκλο-οκλαδόν. Παίζεται με το ένα παπούτσι κάθε συμμετέχοντα/ουσας στο δεξί χέρι και συντονισμένη από όλη την ομάδα εκτέλεση κινήσεων με ταυτόχρονη απαγγελία της φράσης. Στη λέξη ΠΑΡΕ αφήνουν με φορά προς τα δεξιά, το παπούτσι τους μπροστά στον διπλανό τους, παίρνουν αυτό που παραλαμβάνουν από τον/την αριστερό συμπαίκτη/-τρια, ΔΩΣΤΟ ΔΙΠΛΑ (το δίνουν και αυτό δεξιά) και ΚΑΝΕ ΟΠΩΣ ΕΓΩ: παραλαμβάνουν το τρίτο παπούτσι από αριστερά και το χτυπούν στο πάτωμα μπροστά τους δεξιά-αριστερά. Συνεχίζουν πάλι από την αρχή με τη φράση και τις κινήσεις. Το παιχνίδι τελειώνει, αν παραμείνουν συντονισμένοι και το παπούτσι τους, αφού κάνει έναν γύρο στον κύκλο, επιστρέψει πάλι στον/στην ιδιοκτήτη/ριά του.

[4]- Ανάγνωση του 4^{ου} αποσπάσματος [στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ].

-**Αγκαλιές**: Παιχνίδι Ενεργοποίησης, Σωματικής Έκφρασης, Σύνδεσης. Στον χώρο. Οι μαθητές/-ήτριες περπατούν και με το σύνθημα αγκαλιάζουν με διάφορους τρόπους τους/τις συμμαθητές/-ήτριές τους (σφιχτά, προσεκτικά, απαλά, βαριεστημένα, κ.λπ.). Προοδευτικά μπαίνουν σε ρόλο και κάνουν “αγκαλιές” σε διάφορες συνθήκες (με ξεχωριστούς ανθρώπους, φίλους αλλά και αντιπαθητικούς, παράξενους, κ.λπ.).

- «**Η πλαστελίνη**»: Σε ζευγάρια ο/η μαθητής/ήτρια Α αναλαμβάνει τον ρόλο της πλαστελίνης και ο/η Β τον ρόλο του ατόμου που πλάθει την πλαστελίνη. «-Ποια είναι τα όρια ανεκτικότητας της πλαστελίνης;» «-Πόση η διακριτικότητα του πλάστη;» Η πλαστελίνη δεν μπορεί να μιλά εκτός από την περίπτωση που το άγγιγμα του πλάστη δεν είναι επιτρεπτό ή ανεκτό. Τότε η “πλαστελίνη” έχει δικαίωμα να διαμαρτυρηθεί και να πει «**ΟΧΙ**». Από τους δύο ρόλους πρέπει να περάσουν όλοι οι μαθητές/-ήτριες. Ακολουθεί συζήτηση-αναστοχασμός αναφορικά με το προσωπικό βίωμα.

- **Συζήτηση**: για τις αγκαλιές και τα αγγίγματα. Έκθεση μιας σειράς ερωτημάτων προβληματισμού: «-Είναι όλες οι αγκαλιές και τα αγγίγματα ευχάριστα και

επιτρεπτά;» «-Ποια αγγίγματα και αγκαλιές είναι ευχάριστα; «-Από ποιους;» «-Υπάρχουν αγγίγματα και αγκαλιές που μπορεί να είναι δυσάρεστα;» «-Από ποιους;» «-Γιατί;». «-Μπορεί να μας αγγίζει κάποιος χωρίς να το επιθυμούμε;» «- Επιτρέπεται να μας αγγίζουν στα γεννητικά μας όργανα;» «-Ποιος, τότε και γιατί;» «-Αν δεν θέλουμε/δεν μας αρέσει ένα άγγιγμα, τι μπορούμε να κάνουμε;» (Σύνδεση με θέματα των προηγούμενων εργαστηρίων).

- **Αγκαλιές χρωματιστές:** Ζωγραφίζω με χρώματα και σχήματα, που ταιριάζουν στη διάθεσή μου. [Ενδεικτικό πρότυπο φύλου εργασίας στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ]. Μπορεί να περιληφθεί στο portfolio του/της μαθητή/-ήτριας

- **«Ο Λάλας είπε ...».** Παιχνίδι. Στον κύκλο. Ο/η εκπαιδευτικός μεταφέρει τα λόγια ενός φανταστικού προσώπου π.χ. του «Λάλα», ο οποίος ζητά από τους/τις μαθητές/-ήτριες να αγγίζουν με το χέρι τους μέλη ή όργανα του σώματός τους ή του διπλανού/-ής τους. Προσοχή όμως. Όταν ζητήσει να ακουμπήσουν τα απόκρυφα μέρη, τα μέρη του σώματός τους που δεν πρέπει να αγγίζουν παρουσία άλλων, σε δημόσιο χώρο δηλαδή, αρνούνται να εκτελέσουν την οδηγία, και φωνάζουν με καθαρή και σταθερή φωνή: **«ΟΧΙ μπροστά σε άλλους!»**. Όταν ζητήσει να ακουμπήσουν τα απόκρυφα μέρη, τα μέρη του σώματος των άλλων, αρνούνται να εκτελέσουν την οδηγία του, και φωνάζουν με καθαρή και σταθερή φωνή: **«ΟΧΙ δεν επιτρέπεται!»**. Διαφορετικά χάνουν και βγαίνουν από το παιχνίδι.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ: ΣΥΝΔΕΣΗ & ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΜΕ ΑΛΛΟ ΥΛΙΚΟ

-**Προβολή βίντεο «Μια ιστορία για τη Νίκη»** από το Πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης **«Το Μυστικό της Νίκης»** για τον τερματισμό της Σεξουαλικής Κακοποίησης των Παιδιών, ENA στα ΠΕΝΤΕ (ONE in FIVE), <https://enastapente.gr/el>, Πλατφόρμα Δεξιοτήτων 21.

-**Τραγούδι: «Το Μυστικό της Νίκης»** από το ομότιτλο Πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης (ό.π.).

- **Προβολή βίντεο ή ανάγνωση** του ψηφιακού βιβλίου **“Κίκο και το Χέρι”** με αναφορά στον **«ΚΑΝΟΝΑ του ΕΣΩΡΟΥΧΟΥ»** από το Πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης (ό.π.)

- Ανάγνωση βιβλίου παιδικής λογοτεχνίας της Γιώτας Αλεξάνδρου, *Μόνο αν θέλω*.

- **Ζωγραφική:** «Η πιο μεγάλη ζεστή αγκαλιά είναι του/της ...». Ελεύθερο Σχέδιο

6.2. Το σώμα μου μιλάει;

- **Χαλασμένο τηλέφωνο.** Το γνωστό παιχνίδι σε κύκλο. Ενεργοποίηση-Σύνδεση της ομάδας. Προαιρετικό

[5]- - Ανάγνωση του 5^{ου} αποσπάσματος [στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ].

-**Συζήτηση:** Ερωτήσεις κριτικο-στοχαστικής ενεργοποίησης. Το σώμα της Κάρεν αντιδρά σε όσα συμβαίνουν. Είναι σαν να ...μιλά. «-Αλήθεια, μιλάει το σώμα μας; «-Αν μιλάει σε τι γλώσσα μιλάει;» «Πώς μπορούμε να το ακούσουμε;» «Τι θέλει να μας πει;» «Μπορούμε να εμπιστευόμαστε όσα μας λέει;»

-«**Το σώμα μου μιλάει;**» Παιχνίδι σωματικής έκφρασης. Με ελεύθερη κίνηση και έκφραση στο χώρο από όλη την ομάδα. Ή ατομικά, και η ομάδα «μαντεύει». Αξιοποίηση του πίνακα «**Το σώμα μου μιλάει**» [στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ].

(α) Τι κάνει το σώμα όταν ...	(β) (το σώμα μου αντιδρά) γιατί ...
-------------------------------	-------------------------------------

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΑ: ΣΥΝΔΕΣΗ & ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΜΕ ΑΛΛΟ ΥΛΙΚΟ

-**Τραγούδι:** «Το σώμα μου, μου ανήκει» από το Πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης «**Το Μυστικό της Νίκης**» (ό.π.:)

[6]- Ανάγνωση του 6^{ου} αποσπάσματος [στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ]

- «**Τι συμβαίνει Κάρεν;**»: Παγωμένες εικόνες & Ανίχνευση σκέψης με αξιοποίηση της ρουτίνας σκέψης «Τι σε κάνει να το σκέφτεσαι αυτό;/What makes you say that? (Core Thinking Routines).

<ul style="list-style-type: none"> • Τι συμβαίνει; (Πώς αισθάνεσαι Κάρεν;) • Τι σε κάνει να το λες αυτό; 	Τι σε κάνει να το σκέφτεσαι αυτό;/What makes you say that?. Core Thinking Routines
--	---

Ομαδική άσκηση στον χώρο. Οι μαθητές/-ήτριες στη θέση της Κάρεν. Με παγωμένες εικόνες αποδίδονται συναισθήματα : από το άγγιγμα του ανθρώπου, από το χορό με τα μαγικά παπούτσια χορού, από το γεγονός ότι πρέπει να κρατήσει το μυστικό.

- «**Έχω ένα μυστικό:**» Παιχνίδι: «-Τι είναι μυστικό;» «-Υπάρχουν καλά και κακά - μυστικά;» «Αν ένα μυστικό μας κάνει να αισθανόμαστε δυσάρεστα σε ποιον πρέπει να το πούμε;». Λίστα απαντήσεων [Ενδεικτικό πρότυπο στο Παράρτημα].

Ο χώρος κατατέμενεται στα δύο, με χαρτοταινία. Είναι ο χώρος με τα καλά και τα κακά μυστικά: **(α)** Μετακίνηση στον ένα ή στον άλλο χώρο ανάλογα με το μυστικό που θα πει ο/η εκπαιδευτικός (π.χ. μην πεις ότι αγόρασα δώρο για τη γιορτή .../ μην τολμήσεις και μαρτυρήσεις ότι ...). **(β)** Μετακίνηση στον ένα ή στον άλλο χώρο ανάλογα με το μυστικό. Όμως τώρα θα πρέπει να φωνάξουν: «**Το καλό το μυστικό σε κανέναν δεν θα το πω**» Αν είναι κακό μυστικό: «**Πω πω πω πω. Το κακό το μυστικό στον/στην ...θα το πω**»

ΕΠΕΚΤΑΣΗ:

- Ανάγνωση του βιβλίου παιδικής λογοτεχνίας της Ελ Δασκαλάκη, *Η Ρίνα αποφασίζει*.

6.3. Σιδερένια Παπούτσια - Το Μυστικό της Κάρεν & το Συμβούλιο των Παιδιών

[7] - Ανάγνωση του 7^{ου} αποσπάσματος [στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ]

- **Σιδερένια παπούτσια:** Αισθησιοκινητική άσκηση. Ελεύθερη μετακίνηση με συνθήκη, στο χώρο. Οι μαθητές/-ήτριες περπατούν “φορώντας σιδερένια παπούτσια”, τόσο ασήκωτα όσο και τα μαγικά κόκκινα παπούτσια χορού. Στη συνέχεια, περπατούν “φορώντας” τα παλιά κόκκινα παπούτσια (χαρισμένα από έναν ξεχωριστό φίλο) και ... Σκέφτονται, διερωτώνται ... Αξιοποίηση με παραλλαγή της ρουτίνας σκέψης See[εδώ: Listen], Think, Wonder (ό.π.: 1.1.), στον κύκλο συζήτησης.

- **Ο Διάδρομος των Σκέψεων με τα Κόκκινα και Κίτρινα Καπέλα.** Δημιουργία διαδρόμου από δύο ομάδες μαθητών/-τριών. Στη μέση τοποθέτηση του περιγράμματος της Κάρεν. Υποδύονται τις Σκέψεις της: από την μια οι **σκέψεις (με τα κόκκινα καπέλα)** που διαφωνούν με το μυστικό και την απαίτηση του παράξενου θιασάρχη και από την άλλη οι **σκέψεις (με τα κίτρινα καπέλα)** που ορθολογιστικά, βλέπουν το όφελός που θα έχει η Κάρεν αν κρατήσει το μυστικό. Επιχειρηματολογική έκφραση απόψεων επί του διλήμματος της ηρωίδας (χρήση υποθετικών, επαγωγικών συλλογισμών (Αν δεχτείς ... τότε ...). Απαραίτητη η εναλλαγή “καπέλων”. Επιδίωξη ανίχνευσης της άποψης των μαθητών/-τριών από δύο διαφορετικές οπτικές γωνίες και συγχρόνως, μια πρώτη, βιωματική αποτίμηση της επιδραστικότητας του προγράμματος (Προαπααρασκευαστική για την “ψηφοφορία” που ακολουθεί).

- **Το Συμβούλιο και η ψηφοφορία:** Οι μαθητές/-ήτριες συνεδριάζουν. Τα παιδιά ψηφίζουν [Η Δραστηριότητα αποτελεί εκτός των άλλων και μορφή έμμεσης αξιολόγησης του προγράμματος αναφορικά με τους προσδοκώμενους στόχους. Απαραίτητη η ευχέρεια διαχείρισης του αποτελέσματος της ψηφοφορίας από τον/την εκπαιδευτικό, σε περίπτωση πρόκρισης της επιλογής: ΝΑΙ].

ΝΑΙ=να πει ΝΑΙ (αποδοχή πρότασης και του μυστικού)

ΟΧΙ=να πει ΟΧΙ (απόρριψη της πρότασης και αποκάλυψη του μυστικού)

Το κουτί των παπουτσιών των Κάρεν και Ένκαρ μετατρέπεται σε κάλπη. Οι μαθητές/-ήτριες σημειώνουν σε μικρά χαρτιά/ψηφοδέλτια ΝΑΙ ή ΟΧΙ και ψηφίζουν. Καταμέτρηση ψήφων και καταγραφή του αποτελέσματος σε πίνακα δύο στηλών.

7^ο ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ: Με τα Παπούτσια μου, Πατάω Γερά και Πετάω! / Αποτίμηση

ΧΩΡΟΣ-ΔΙΑΤΑΞΗ: εναλλασσόμενα, στον κύκλο και στον ελεύθερο χώρο της τάξης.

7.1. Παπούτσια που ... πετάνε!

- **Ο/η εκπαιδευτικός σε ρόλο δημοσιογράφου** βαστώντας το κουτί με τα παπούτσια που έγινε κάλπη, αναφέρεται με επισιμότητα στο αποτέλεσμα της ψηφοφορίας δίνοντας συγχαρητήρια στα παιδιά για την πρωτοβουλία.

- Αν είναι ΝΑΙ διερωτάται για τη συνέχεια της ιστορίας που “συμπληρώνεται” από τους μαθητές/-ήτριες [συμπλήρωση της ιστορίας και συζήτηση]
- Αν είναι ΟΧΙ διερωτάται επίσης για τη συνέχεια της ιστορίας, αλλά και για το πόσα ΟΧΙ μπορεί να υπάρχουν σε ένα ΟΧΙ

- «**Πόσα ΟΧΙ υπάρχουν σε ένα ΟΧΙ;**» (Μποάλ, 2013).

Οι μαθητές δοκιμάζουν στον κύκλο ή σε ζευγάρια να εκφράσουν διαφορετικά συναισθήματα, μία αίσθηση, συγκίνηση ή ιδέα σε ... ένα ΟΧΙ. Αξιοποίηση όλης της τονικής γκάμας της φωνής, των κινήσεων ή χειρονομιών. Στο τέλος, προτείνουν τόνο, ύφος, ένταση του ΟΧΙ που θα πρέπει να έχει η Κάρεν, απευθυνόμενη στον παράξενο άνθρωπο.

[8] - Ανάγνωση του 8^{ου} αποσπάσματος [στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ]

- **Παπούτσια που πατάνε γερά και πετάνε:** Με μουσική οι μαθητές/-ήτριες εκφράζονται ελεύθερα στο χώρο, μόνοι ή σε συνεργασία με άλλους, φορώντας τα δικά τους παπούτσια.

-**Ζωγραφική:** ελεύθερο σχέδιο, από την ιστορία της Κάρεν και του Ένκαρ. ,Μπορεί να περιληφθεί στο portfolio του/της μαθητή/-ήτριας.

7.2. Γραμμές Βοήθειας

- **Γραμμές βοήθειας:** Επίδειξη εποπτικού υλικού όπως οι «**Γραμμές Βοήθειας**» από το Πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης «**Το Μυστικό της Νίκης**» (ό.π.) Αλλά και την καμπάνια «**Έχεις φωνή είμαστε δίπλα σου**» της Ελληνικής Αστυνομίας και των Υποδιευθύνσεων Προστασίας Ανηλίκων <https://www.minedu.gov.gr/news/47263-10-12-20-2exeis-foni-eimaste-dipla-sou-2> . Με τον τρόπο αυτό παρουσιάζονται συνολικά αρχές και κανόνες πρόληψης και προστασίας της παιδικής κακοποίησης. Το υλικό αναρτάται σε πίνακα της τάξης ώστε να είναι προσβάσιμο από τους μαθητές.

- **Δημιουργία Αφίσας** με Ζωγραφική και κολλάζ με κάποια από τις γραμμές βοήθειας (το 100 ή το 1056 Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά SOS (Το Χαμόγελο του Παιδιού)).

7.3. Αποτίμηση

- **Η καρέκλα του πριν και του τώρα.** Αξιοποίηση (προσαρμοσμένης) της ρουτίνας σκέψης **Συνήθιζα να σκέφτομαι ... Τώρα σκέφτομαι .../ I Used to Think... Now I Think...** (Core Thinking Routines). Απαιτείται η χρησιμοποίηση δύο καρεκλών κάθε μία από τις οποίες είναι το ΠΡΙΝ και το ΤΩΡΑ. Οι μαθητές/-ήτριες κάθονται σταδιακά στις δύο καρέκλες αποκαλύπτοντας όσα σκέφτονται ότι έμαθαν στα εργαστήρια του προγράμματος.

<ul style="list-style-type: none"> • Δεν ήξερα/είχα σκεφτεί πριν ότι ... • Τώρα έμαθα ή σκέφτομαι ... 	Συνήθιζα να σκέφτομαι ... Τώρα σκέφτομαι .../ I Used to Think... Now I Think..... Core Thinking Routines
---	---

- **Η καρέκλα του μετά ...** Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε και άλλα παιδιά να γνωρίσουν την ιστορία των Κάρεν και Ένκαρ;. Πρόταση για αποστολή αντιγράφων της αφίσας σε άλλα σχολεία και του κουτιού παπουτσιών με τα κόκκινα παπούτσια. Προετοιμασία πρόσκλησης στους γονείς για παρουσίαση του προγράμματος.

-**Αποχαιρετώ.** Στον κύκλο, με το κουτί των παπουτσιών στη μέση: Αποχαιρετούμε την Κάρεν και τον Ένκαρ με μία λέξη που τους προσφέρουμε αντί δώρου και χωρίς... ανταλλάγματα! Τι θα τους έδινες;

- **Φύλλο αξιολόγησης** του προγράμματος από τους μαθητές [στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ]

ΕΠΕΚΤΑΣΗ: Εικονογράφηση και βιβλιοδέτηση ή δημιουργία ψηφιακού βιβλίου της ιστορία των Κάρεν και Ένκαρ.

Ενδεικτικές δραστηριότητες για την περιγραφική αξιολόγηση

- Αυτοαξιολόγηση των μαθητών/-τριών: προφορική μέσω μεθοδευμένων ερωτήσεων του/της εκπαιδευτικού, φύλλα αξιολόγησης, ανασκόπηση ατομικού φάκελου (portfolio), παρουσίαση του εαυτού εντός και εκτός ρόλου.
- Αξιολόγηση μαθητή από τον/την εκπαιδευτικό: συζήτηση, παρατήρηση, ειδικά σχεδιασμένες και οργανωμένες δραστηριότητες, ρουτίνες σκέψης και δημιουργία λιστών απαντήσεων, τήρηση ημερολογίου και σημειώσεων, ρουμπρίκα αξιολόγησης.
- Ενδεικτικές ερωτήσεις και ρουτίνες σκέψης που μπορούν να καθοδηγήσουν τον/την εκπαιδευτικό είτε στη δημιουργία φύλλων εργασίας είτε στην οργάνωση της συζήτησης για την αποτίμηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων των εργαστηρίων δεξιοτήτων: - Τι έμαθα από τη δραστηριότητα; - Τι κατάφερα να φτιάξω; Πώς κατάφερα να το φτιάξω; - Τι σκέφτηκα; - Γιατί είναι σημαντικό για μένα αυτό που δημιούργησα; - Πώς ένιωσα τότε/ νιώθω τώρα; - Τι νόμιζα/ήξερα και τι νομίζω/έμαθα τώρα ... - Αν ... τότε ... - Τι σκέφτομαι...

Φύλλα περιγραφικής αυτο-αξιολόγησης

Ενδεικτικά φύλλα αξιολόγησης στο παράρτημα

Περιγραφή ενδεικτικών δραστηριοτήτων για το portfolio μαθητή/-τριας

- Ο/η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/-ήτριες να ενημερώνουν τον ατομικό φάκελο επιτευγμάτων (portfolio) ο οποίος έχει δημιουργηθεί για τα εργαστήρια δεξιοτήτων.
- Οι μαθητές/-ήτριες ενημερώνουν τον ατομικό φάκελο εργασιών με έργα που επιλέγουν οι ίδιοι/ες.
- Ο/η Εκπαιδευτικός ακολουθεί μία ρουτίνα στην οποία εξοικειώνονται σταδιακά οι μαθητές/-ήτριες με ερωτήσεις σκέψης για την καλλιέργεια δεξιοτήτων κριτικού αναστοχασμού/μεταγνωστικής επίγνωσης. Ενδεικτικά: -Γιατί επέλεξες το έργο αυτό; - Θυμάσαι πώς ένιωσες όταν το δημιούργησες; - Είχες δυσκολίες και πώς τις ξεπέρασες; Πώς νιώθεις τώρα γι' αυτό;- Αν το δημιουργούσες ξανά τι αλλαγές θα έκανες; - Τι τίτλο θα του έδινες;
- Τα πρότυπα φύλλα εργασιών που διατίθενται στο Παράρτημα, είναι ενδεικτικά.

**ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ
ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ**

Μια φορά κι
έναν καιρό ..

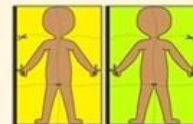
**ΤΑ ΚΟΚΚΙΝΑ
ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ**

για μαθητές
Νηπιαγωγείου-
Α΄ -Γ΄
Δημοτικού

Πρόγραμμα Σεξουαλικής
διαπαιδαγώγησης & Πρόληψης
της Παιδικής Κακοποίησης

Ιωάννα Μενδρινού

2021

★ *Κάρεν και Ένκαρ.
Το παζλ των σωμάτων*

★
★ *Ανοίξτε με, όταν φτάσει η στιγμή
που Κάρεν και Ένκαρ, θα έχουνε μορφή ...*

[1.]

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε ένα μικρό κορίτσι που το έλεγαν Κάρεν. Το καλοκαίρι περπατούσε πάντα ξυπόλητο γιατί ήταν φτωχό και το χειμώνα με κάτι ξύλινα, βαριά τσόκαρα που έκαναν τα ποδαράκια του να κοκκινίζουν φοβερά και να πρήζονται ....

Η Κάρεν, κάθε πρωί σηκωνόταν νωρίς νωρίς. Πλενόταν. Έπινε πρωινό. Έλεγε «καλημέρα» στην παλιά οικογενειακή φωτογραφία που την έδειχνε μωρό στην αγκαλιά της μαμάς της. Κι έτσι ξεκινούσε τη μέρα της ...

[2]

Στην Κάρεν άρεσε να παίζει κρυφτό και κυνηγητό, μα πιο πολύ απ' όλα «Αλάτι ψιλό, αλάτι χοντρό ...». Ίσως γιατί της άρεσε τόσο πολύ να χορεύει!

Όπως μία μπαλαρίνα με κόκκινες πουέντ που είχε δει να χορεύει, κάποτε. Είχε φτάσει στο χωριό με ένα τσίρκο για μερικές παραστάσεις. Ο θιασάρχης του τσίρκου ήταν ένας παράξενος άνθρωπος. Μια μέρα τσάκωσε την Κάρεν να παρακολουθεί κρυφά την παράσταση. Δεν την μάλωσε. Της χάιδεψε το κεφάλι και της χάρισε το λουλούδι που είχε στερεωμένο στο καπέλο του. «Εσύ θα μπορούσες να γίνεις σπουδαία χορεύτρια μια μέρα», της είχε πει ...

Στην Κάρεν άρεσε όμως και κάτι ακόμη: το Σάββατο! Ήταν η μέρα που ερχόταν από το διπλανό χωριό ο παπουτσής με τον γιό του, τον Ένκαρ.

Με τον Ένκαρ έπαιζαν τα πιο φανταστικά παιχνίδια. Στον Ένκαρ μπορούσε να εκμυστηρευτεί όλα τα όνειρα και τα μυστικά της. Ο Ένκαρ της έκανε δώρο το πρώτο της ζευγάρι παπούτσια! Ο Ένκαρ ήταν ο καλύτερος φίλος της!

Τουλάχιστον, μέχρι τη μέρα που μία καλή, αλλά μεγάλη κυρία που δεν είχε δικά της παιδιά, την υιοθέτησε.

[3]

Η Κάρεν μετακόμισε στη μεγάλη πόλη. Πηγαίνει στο σχολείο το πρωί και το απόγευμα σε σχολή μπαλέτου. Η κυρία που την υιοθέτησε της αγόρασε υπέροχα ρούχα και ολοκαίνουργια παπούτσια!

Είπε στην Κάρεν να πετάξει τα παλιά κόκκινα παπούτσια που φορούσε. Όμως η Κάρεν δεν τα πέταξε γιατί ήταν τα πρώτα της παπούτσια. Της τα είχε χαρίσει ο Ένκαρ!

Τα παπούτσια αυτά τα είχε φτιάξει η μητέρα του, η γυναίκα του παπουτσή με διάφορα δέρματα που είχαν περισβέψει. Μα ο Ένκαρ δεν τα ήθελε. Κανένας άλλος δεν φόραγε κόκκινα παπούτσια στο χωριό του. Όπου πήγαινε όλοι κοίταζαν τα παπούτσια του...

Και την Κάρεν κοίταζαν. Όμως εκείνη δεν την ένοιαζε καθόλου. Γιατί ήταν δικά της. Ήταν κόκκινα σαν τις πουέντ της μπαλαρίνας. Ήταν τα κόκκινα παπούτσια που της είχε χαρίσει ο Ένκαρ!

[4]

Ο καιρός περνούσε γρήγορα στην πόλη. Η Κάρεν ήταν ενθουσιασμένη με τα μαθήματα χορού. Αν μπορούσε θα χόρευε όλη μέρα .... Τίποτε άλλο δεν την ενδιέφερε.

«Εσύ θα μπορούδες να γίνεις σπουδαία μπαλαρίνα μια μέρα!», της είχε πει εκείνος ο παράξενος θιασάρχης του τσίρκου. Και η Κάρεν το πίστευε. Ονειρευόταν τη στιγμή που θα χόρευε στο μεγάλο θέατρο της πόλης. Φανταζόταν τον κόσμο να τη χειροκροτεί και να της πετά λουλούδια. Θα ήταν και ο Ένκαρ ανάμεσα στους θεατές. Θα ερχόταν μετά την παράσταση, θα της έλεγε μπράβο και θα της έδινε μια μεγάλη, ζεστή αγκαλιά!

[5]

Έφτασε επιτέλους η ώρα! Η Κάρεν θα χόρευε στη σκηνή του μεγάλου θεάτρου. Ένιωθε μόλις το έμαθε, να βγάζει φτερά στην πλάτη της και να πετά στον ουρανό! Αμέσως, έστειλε πρόσκληση στον φίλο της τον Ένκαρ. «Ελπίζω Ένκαρ να καταφέρεις να έρθεις!» του έγραψε.

Πλησίαζε η μεγάλη μέρα με ατέλειωτες πρόβες και προετοιμασίες. Η Κάρεν ένιωθε την καρδιά της άλλοτε να φτερουγίζει απαλά και άλλοτε να χοροπηδά σαν τρελή στο στήθος της ... Άλλοτε από την κούραση τα πόδια της έτρεμαν. Όμως η επιθυμία ήταν πιο δυνατή από την κούραση. Θα χόρευε καλά; Θα γινόταν το όνειρό της αληθινό; Και ο Ένκαρ; Θα ερχόταν; Ή την είχε ξεχάσει; Και στη σκέψη αυτή της κοβόταν η ανάσα και το στομάχι της δενόταν κόμπος.

6. στην επόμενη σελίδα...

[7]

Η δασκάλα του χορού ενθουσιάστηκε με τον χορό της Κάρεν: «Μπράβο Κάρεν» φώναξε κι εκείνη, χτυπώντας δυνατά παλαμάκια. Και την έβαλε να χορεύει μπροστά, πρώτη από τις άλλες μπαλαρίνες.

Την τελευταία ημέρα πριν την παράσταση, ο άνθρωπος με τα μαχικά παπούτσια είπε: «Θα σου τα δώσω να τα φορέσεις στην παράσταση. Πριν όμως ανέβεις στη σκηνή, μια αγκαλιά κι ένα φιλή. Αυτό θα είναι το δικό μας μυστικό και ούτε εσύ ούτε εγώ το μαρτυρώ». Από εκείνη τη στιγμή όλα άλλαξαν. Η Κάρεν χόρευε στην τελευταία πρόβα, όμως τα μαχικά παπούτσια ήταν τώρα βαριά και σφιχτά! Σαν σιδερένια ...

[6]

Τότε εμφανίστηκε στις πρόβες εκείνος ο παράξενος άνθρωπος. Ο θιασάρχης του τσίρκου. Πρέπει να ήταν πολύ σπουδαίος. Όλοι του χαμογελούσαν. Κι όταν μιλούσε, τον κοίταζαν με το στόμα ανοιχτό.

Μια ημέρα βρέθηκε ξαφνικά κοντά της. Άπλωσε το χέρι του της χάιδεψε το κεφάλι και της χάρισε το λουλούδι που είχε στερεωμένο στο σακάκι του. Ένωσε τα μάγουλά της να γίνονται κατακόκκινα σαν φράουλες. Σαν να ανέβασε ξαφνικά πυρετό. «Θα μπορούσες να γίνεις η πρώτη χορεύτρια αν φορούσες τα μαχικά κόκκινα παπούτσια χορού», της είπε ...

«Κόκκινα μαχικά παπούτσια; Και ποιος δεν θα ήθελε να τα φορέσει;» σκέφτηκε η Κάρεν.

Την επόμενη ημέρα, ο παράξενος άνθρωπος την πλησίασε ξανά. Άπλωσε πάλι το χέρι του και της χάιδεψε το κεφάλι. Μετά έβγαλε από την τσέπη του ένα ζευγάρι κόκκινα παπούτσια χορού. «Θέλεις να τα δοκιμάσεις;» είπε σιγανά. Η Κάρεν δεν μπόρεσε να αντισταθεί. Τα φόρεσε και ...από εκείνη τη στιγμή δεν μπορούσε να σταματήσει να χορεύει.

Το ίδιο έγινε και στις επόμενες πρόβες. Ο παράξενος άνθρωπος ερχόταν και της έδινε τα μαχικά παπούτσια. Η Κάρεν αισθανόταν κάθε φορά ένα σφίξιμο στην καρδιά της. Όμως μόλις τα φορούσε και άρχιζε το χορό, τα ξεχνούσε όλα. Όταν τελείωνε εκείνος τα έβαζε ξανά στην τσέπη του, την κοίταγε στα μάτια και της έλεγε «Μπράβο Κάρεν. Και μην ξεχνάς. Αυτό, είναι το δικό μας μυστικό. Ούτε εσύ ούτε εγώ το μαρτυρώ»

[8]

Ο Ένκαρ έφτασε πριν την παράσταση. Μόλις τον είδε η Κάρεν ένιωθε σαν ένα απαλό αεράκι να φύσηξε και να τη σήκωσε ψηλά ως τα σύννεφα!

Ένκαρ! Ο ξεχωριστός φίλος της. Στον Ένκαρ μπορούσε να εκμυστηρευτεί όλα τα όνειρα και τα μυστικά της. Έτσι έκανε και τώρα. Του είπε τα πάντα και αμέσως ένιωθε ένα τεράστιο βάρος να φεύγει από επάνω της.

Στην παράσταση χόρεψε πιο όμορφα από ποτέ. Χωρίς τα μαγικά παπούτσια του παράξενου εκείνου ανθρώπου. Και τι θαυμάσιο! Οι θεατές σηκώθηκαν και τη χειροκροτούσαν και της πετούσαν λουλούδια. Όπως στα όνειρά της!

Αυτή ήταν η ιστορία της Κάρεν της αγαπημένης μου φίλης που κατάφερε να πει ΟΧΙ. Να βγάλει τα “σιδερένια”, να φορέσει τα δικά της παπούτσια και να πετάξει έτσι στα όνειρά της.

Την έγραψα για να μάθουν όλα τα παιδιά να λένε ΟΧΙ, να μην παίρνουν δώρα από ανθρώπους που ζητούν ανταλλάγματα και να μην κρατούν ποτέ μα ποτέ μυστικά που τα στεναχωρούν. Και μην ξεχνάτε: Το σώμα σας είναι δικό σας. και κανείς δεν έχει δικαίωμα να το αγγίζει με τρόπο που δεν θέλετε.

Μπορείτε να στείλετε το κουτί με τα κόκκινα παπούτσια σε κάποιο άλλο σχολείο. Έτσι θα γνωρίσουν περισσότερα παιδιά την ιστορία της Κάρεν.

Σας χαιρετώ,

Ένκαρ

[1.]

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε ένα μικρό κορίτσι που το έλεγαν Κάρεν. Το καλοκαίρι περπατούσε πάντα ξυπόλητο γιατί ήταν φτωχό και το χειμώνα με κάτι ξύλινα, βαριά τσόκαρα που έκαναν τα ποδαράκια του να κοκκινίζουν φοβερά και να πρήζονται ....

Η Κάρεν, κάθε πρωί σηκωνόταν νωρίς νωρίς. Πλυνόταν. Έπινε πρωινό. Έλεγε «καλημέρα» στην παλιά οικογενειακή φωτογραφία που την έδειχνε μωρό στην αγκαλιά της μαμάς της. Κι έτσι ξεκινούσε τη μέρα της ...

[2.]

Στην Κάρεν άρεσε να παίζει κρυφτό και κυνηγητό, μα πιο πολύ απ' όλα «Αλάτι ψιλό, αλάτι χοντρό ...». Ίσως γιατί της άρεσε τόσο πολύ να χορεύει!

Όπως μία μπαλαρίνα με τις κόκκινες πουέντ που είχε δει να χορεύει, κάποτε. Είχε φτάσει στο χωριό με ένα τσίρκο για μερικές παραστάσεις. Ο θιασάρχης του τσίρκου ήταν ένας παράξενος άνθρωπος. Μια μέρα τσάκωσε την Κάρεν να παρακολουθεί κρυφά την παράσταση. Δεν την μάλωσε. Της χάιδεψε το κεφάλι και της χάρισε το λουλούδι που είχε στερεωμένο στο καπέλο του. «Εσύ θα μπορούσες να γίνεις σπουδαία μπαλαρίνα μια μέρα», της είχε πει ...

Στην Κάρεν άρεσε όμως και κάτι ακόμη: το Σάββατο! Ήταν η μέρα που ερχόταν από το διπλανό χωριό ο παπουτσής με τον γιό του, τον Ένκαρ.

Με τον Ένκαρ έπαιζαν τα πιο φανταστικά παιχνίδια. Στον Ένκαρ μπορούσε να εκμυστηρευτεί όλα τα όνειρα και τα μυστικά της. Ο Ένκαρ της έκανε δώρο το πρώτο της ζευγάρι παπούτσια! Ο Ένκαρ ήταν ο καλύτερος φίλος της!

Τουλάχιστον, μέχρι τη μέρα που μία καλή, αλλά μεγάλη κυρία που δεν είχε δικά της παιδιά, την υιοθέτησε.

[3.]

Η Κάρεν μετακόμισε στη μεγάλη πόλη. Πηγαίνει στο σχολείο το πρωί και το απόγευμα σε σχολή μπαλέτου. Η κυρία που την υιοθέτησε της αγόρασε υπέροχα ρούχα και ολοκαίνουργια παπούτσια!

Είπε στην Κάρεν να πετάξει τα παλιά κόκκινα παπούτσια που φορούσε. Όμως η Κάρεν δεν τα πέταξε γιατί ήταν τα πρώτα της παπούτσια. Της τα είχε χαρίσει ο Ένκαρ!

Τα παπούτσια αυτά τα είχε φτιάξει η μητέρα του, η γυναίκα του παπουτσή με διάφορα δέρματα που είχαν περισδέψει. Μα ο Ένκαρ δεν τα ήθελε. Κανένας άλλος δεν φόραγε κόκκινα παπούτσια στο χωριό του. Όπου πήγαινε όλοι κοίταζαν τα παπούτσια του...

Και την Κάρεν κοίταζαν. Όμως εκείνη δεν την ένοιαζε καθόλου. Γιατί ήταν δικά της. Ήταν κόκκινα σαν τις πουέντ της μπαλαρίνας. Ήταν τα κόκκινα παπούτσια που της είχε χαρίσει ο Ένκαρ!

[4]

Ο καιρός περνούσε γρήγορα στην πόλη. Η Κάρεν ήταν ενθουσιασμένη με τα μαθήματα χορού. Αν μπορούσε θα χόρευε όλη μέρα .... Τίποτε άλλο δεν την ενδιέφερε.

«Εσύ θα μπορούσες να γίνεις σπουδαία μπαλαρίνα μια μέρα!», της είχε πει εκείνος ο παράξενος θιασάρχης του τσίρκου. Και η Κάρεν το πίστευε. Ονειρευόταν τη στιγμή που θα χόρευε στο μεγάλο θέατρο της πόλης. Φανταζόταν τον κόσμο να τη χειροκροτεί και να της πετά λουλούδια. Θα ήταν και ο Ένκαρ ανάμεσα στους θεατές. Θα ερχόταν μετά την παράσταση, θα της έλεγε μπράβο και θα της έδινε μια μεγάλη, ζεστή αγκαλιά!

[5]

Έφτασε επιτέλους η ώρα! Η Κάρεν θα χόρευε στη σκηνή του μεγάλου θεάτρου. Ένιωθε μόλις το έμαθε, να βγάζει φτερά στην πλάτη της και να πετά στον ουρανό! Αμέσως, έστειλε πρόσκληση στον φίλο της τον Ένκαρ. «Ελπίζω Ένκαρ να καταφέρει να έρθεις!» του έγραψε.

Πλησίαζε η μεγάλη μέρα με ατέλειωτες πρόβες και προετοιμασίες. Η Κάρεν ένιωθε την καρδιά της άλλοτε να φτερουγίζει απαλά και άλλοτε να χοροπηδά σαν τρελή στο στήθος της ... Άλλοτε από την κούραση τα πόδια της έτρεμαν. Όμως η επιθυμία ήταν πιο δυνατή από την κούραση. Θα χόρευε καλά; Θα γινόταν το όνειρό της αληθινό; Και ο Ένκαρ; Θα ερχόταν; Ή την είχε ξεχάσει; Και στη σκέψη αυτή της κοβόταν η ανάσα και το στομάχι της δενόταν κόμπος.

[6]

Τότε εμφανίστηκε στις πρόβες εκείνος ο παράξενος άνθρωπος. Ο θιασάρχης του τσίρκου. Πρέπει να ήταν πολύ σπουδαίος. Όλοι του χαμογελούσαν. Κι όταν μιλούσε, τον κοίταζαν με το στόμα ανοιχτό.

Μια ημέρα βρέθηκε ξαφνικά κοντά της. Άπλωσε το χέρι του της χάιδεψε το κεφάλι και της χάρισε το λουλούδι που είχε στερεωμένο στο σακάκι του. Ένωσε τα μάγουλά της να γίνονται κατακόκκινα σαν φράουλες. Σαν να ανέβασε ξαφνικά πυρετό. «Θα μπορούσες να γίνεις η πρώτη χορεύτρια αν φορούσες τα μαχικά κόκκινα παπούτσια χορού», της είπε ...

«Κόκκινα μαχικά παπούτσια; Και ποιος δεν θα ήθελε να τα φορέσει;» σκέφτηκε η Κάρεν.

Την επόμενη ημέρα, ο παράξενος άνθρωπος την πλησίασε ξανά. Άπλωσε πάλι το χέρι του και της χάιδεψε το κεφάλι. Μετά έβγαλε από την τσέπη του ένα ζευγάρι κόκκινα παπούτσια χορού. «Θέλεις να τα δοκιμάσεις;» είπε διγανά. Η Κάρεν δεν μπόρεσε να αντισταθεί. Τα φόρεσε και ...από εκείνη τη στιγμή δεν μπόρούσε να σταματήσει να χορεύει.

Το ίδιο έγινε και στις επόμενες πρόβες. Ο παράξενος άνθρωπος ερχόταν και της έδινε τα μαχικά παπούτσια. Η Κάρεν αισθανόταν κάθε φορά ένα σφίξιμο στην καρδιά της. Όμως μόλις τα φορούσε και άρχιζε το χορό, τα ξεχνούσε όλα. Όταν τελείωνε εκείνος τα έβαζε ξανά στην τσέπη του, την κοίταγε στα μάτια και της έλεγε «Μπράβο Κάρεν. Και μην ξεχνάς. Αυτό, είναι το δικό μας μυστικό. Ούτε εσύ ούτε εγώ το μαρτυρώ»

[7]

Η δασκάλα του χορού ενθουσιάστηκε με τον χορό της Κάρεν: «Μπράβο Κάρεν» φώναξε κι εκείνη, χτυπώντας δυνατά παλαμάκια. Και την έβαλε να χορεύει μπροστά, πρώτη από τις άλλες μπαλαρίνες.

Την τελευταία ημέρα πριν την παράσταση, ο άνθρωπος με τα μαχικά παπούτσια είπε: «Θα σου τα δώσω να τα φορέσεις στην παράσταση. Πριν όμως ανέβεις στη σκηνή, μια αγκαλιά κι ένα φιλί. Αυτό θα είναι το δικό μας μυστικό και ούτε εσύ ούτε εγώ το μαρτυρώ». Από εκείνη τη στιγμή όλα άλλαξαν. Η Κάρεν χόρευε στην τελευταία πρόβα, όμως τα μαχικά παπούτσια ήταν τώρα βαριά και σφιχτά! Σαν σιδερένια ...

[8]

Ο Ένκαρ έφτασε πριν την παράσταση. Μόλις τον είδε η Κάρεν ένιωθε σαν ένα απαλό αεράκι να φύσηξε και να τη σήκωσε ψηλά ως τα σύννεφα!

Ένκαρ! Ο ξεχωριστός φίλος της. Στον Ένκαρ μπορούσε να εκμυστηρευτεί όλα τα όνειρα και τα μυστικά της. Έτσι έκανε και τώρα. Του είπε τα πάντα και αμέσως ένιωθε ένα τεράστιο βάρος να φεύγει από επάνω της.

Στην παράσταση χόρεψε πιο όμορφα από ποτέ. Χωρίς τα μαχικά παπούτσια του παράξενου εκείνου ανθρώπου. Και τι θαυμάσιο! Οι θεατές σηκώθηκαν και τη χειροκροτούσαν και της πετούσαν λουλούδια. Όπως στα όνειρά της!

Αυτή ήταν η ιστορία της Κάρεν της αγαπημένης μου φίλης που κατάφερε να πει ΟΧΙ. Να βγάλει τα “σιδερένια”, να φορέσει τα δικά της παπούτσια και να πετάξει έτσι στα όνειρά της.

Την έγραψα για να μάθουν όλα τα παιδιά να λένε ΟΧΙ, να μην παίρνουν δώρα από ανθρώπους που ζητούν ανταλλάγματα και να μην κρατούν ποτέ μα ποτέ μυστικά που τα στεναχωρούν. Και μην ξεχνάτε: Το σώμα σας είναι δικό σας. και κανείς δεν έχει δικαίωμα να το αγγίζει με τρόπο που δεν θέλετε.

Μπορείτε να στείλετε το κουτί με τα κόκκινα παπούτσια σε κάποιο άλλο σχολείο. Έτσι θα γνωρίσουν περισσότερα παιδιά την ιστορία της Κάρεν.

Σας χαιρετώ,

Ένκαρ

Ενδεικτικό πρότυπο

2^η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Ημ/νία: .....

Αγαπητοί γονείς,

Αυτή την εβδομάδα υλοποιήσαμε τις δραστηριότητες του 2^{ου} εργαστηρίου του προγράμματος «Τα κόκκινα Παπούτσια» με θέμα το σώμα μας. Αναφερθήκαμε σε όλα τα μέλη και εξωτερικά όργανα του σώματος μεταξύ των οποίων στα γεννητικά μας όργανα εντοπίζοντας διαφορές και ομοιότητες ανάμεσα στα δύο φύλα. Μιλήσαμε και παίξαμε παιχνίδια με κίνηση εξερευνώντας τις δυνατότητες του σώματός μας. Μάθαμε τα ονόματα των μελών του σώματος και την επίσημη ονομασία των γεννητικών οργάνων τονίζοντας για τα τελευταία, ότι είναι ευαίσθητα και σημαντικά γι' αυτό και τα προστατεύουμε. Τηρούμε κανόνες υγιεινής, φοράμε εσώρουχα, γνωρίζουμε που, πότε μπορούμε να αγγίζουμε τα απόκρυφα μέρη, σε ποιον/ά/ούς μπορούμε να τα δείξουμε, ποιοι χώροι θεωρούνται ιδιωτικοί και ποιοι δημόσιοι.

Παρακαλούμε αξιοποιείτε την εμπειρία και τις νέες πληροφορίες που συνέλεξε το παιδί σας συμβάλλοντας κι εσείς στην ενδυνάμωσή του, στην ενίσχυση της αυτοεικόνας και αυτοεκτίμησής του, στη βίωση θετικών συναισθημάτων για το σώμα και τον εαυτό του, χωρίς ντροπή και ενοχές αλλά με γνώση και όρια που δημιουργούν ασφάλεια και τελικά, στην οικοδόμηση μίας υγιούς ταυτότητας.

Μην διστάσετε να ονομάσετε όταν χρειαστεί τα γεννητικά όργανα, ιδιωτικά μέρη ή ευαίσθητα όργανα, με το επίσημο όνομά τους. Τονίστε κι εσείς τη σημασία της υγιεινής του σώματος. Ακολουθείστε μαζί με το παιδί τους κανόνες του ιδιωτικού και του δημόσιου χώρου, θέτοντας τις βάσεις καλλιέργειας αξιών όπως ο σεβασμός και η ενσυναίσθηση αποτελώντας οι ίδιοι πρότυπα που μπορεί να μιμηθεί το παιδί.

Σας προσκαλούμε για το επόμενο εβδομαδιαίο εργαστήριο με θέμα την οικογένεια και την αναπαραγωγή, να βοηθήσετε το παιδί σας ώστε να φέρει στο σχολείο ένα χάρτινο κουτί παπουτσιών (αν είναι δυνατόν χωρίς πολλά σχέδια ώστε να μπορεί να το ζωγραφίσει). Μέσα στο κουτί θα θέλαμε να τοποθετήσετε μία οικογενειακή φωτογραφία, μία φωτογραφία στην οποία το παιδί είναι νεογέννητο ή μωρό και αν είναι δυνατόν, έναν υπέρηχο από τους τελευταίους μήνες της κύησης.

Είναι πολύ σημαντικό να αποστείλετε τα παραπάνω αντικείμενα έγκαιρα, έως την .../... /..... προκειμένου και ο/η μαθητής/τρια ..... να συμμετάσχει ισότιμα στη διαδικασία παρουσίασης. Σε περίπτωση κωλύματος ενημερώστε μας έγκαιρα.

Σας ευχαριστούμε θερμά για την συνεργασία.

Παραμένουμε στη διάθεσή σας για περισσότερες πληροφορίες

... Εκπαιδευτικός

.....

1.1. Ένα Ζευγάρι Κόκκινα Παπούτσια;

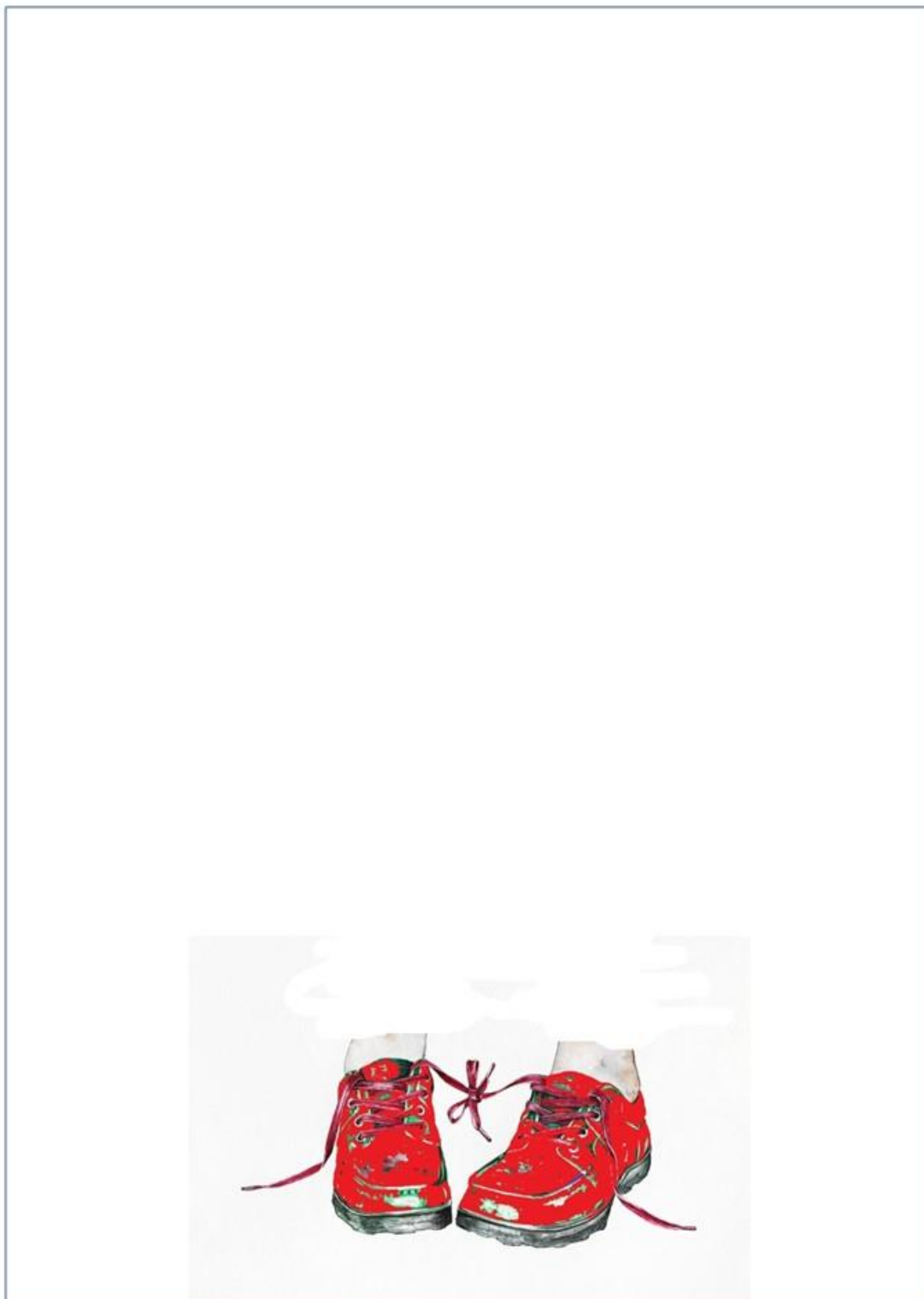
- Τι βλέπεις?
- Τι πιστεύεις γι 'αυτό?
- Τι σε κάνει να αναρωτιέσαι;

(Δες, Σκέψου,
Αναρωτήσου/ [See, Think, Wonder](#). Core Thinking
Routines. Project Zero's
Thinking Routines)

1.3.
Ποιος/ποια/τι φοράει τα κόκκινα παπούτσια;
Ζωγράφισε. Σημείωσε λέξεις που σκέφτεσαι

ΟΝΟΜΑ ΜΑΘΗΤΗ/ΤΡΙΑΣ: ..... ΗΜ/ΝΙΑ .....

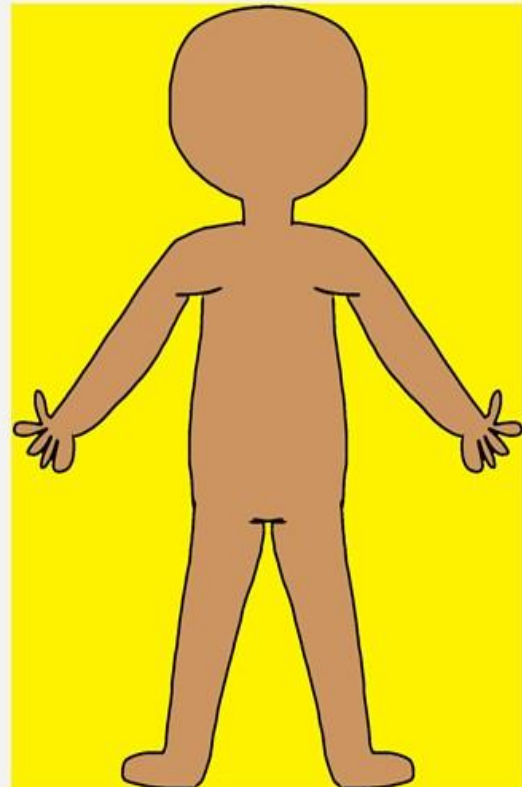
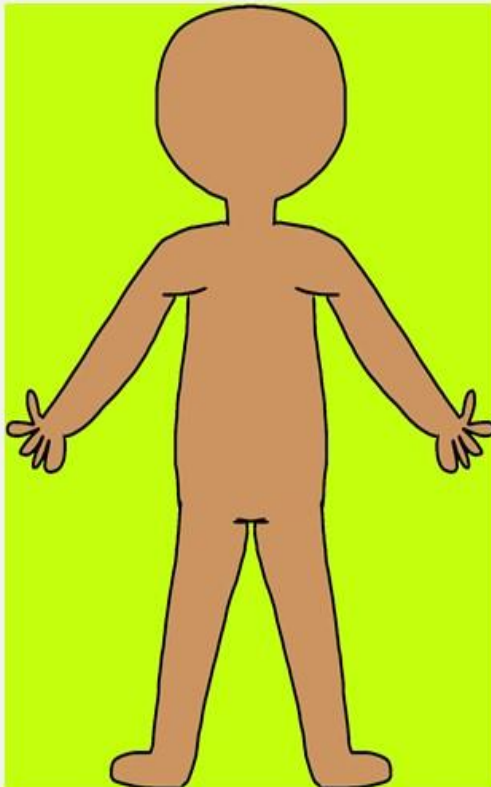

2. ΦΥΛΛΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Ζωγράφισε τη δική σου Κάρεν και τον δικό σου Ένκαρ

Πώς αισθάνθηκες με τις δραστηριότητες του εργαστηρίου;

3.1. ΠΟΙΗΣΗ & ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

ΕΤΣΙ ΓΕΝΝΙΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ...

Έτσι γεννιούνται
όλα τα παιδιά ...
Από μια σφιχτή,
ζεστή αγκαλιά

Με ένα σπέρμα
κάπως βιαστικό
κι ένα ωάριο
πολύ προσεκτικό

Ποιο θα προλάβει
να φτάσει ως εκεί;
Ποιο θα νικήσει
την πόρτα να διαβεί;

Και ... θα συγκινηθείς
Εκείνη τη στιγμή
Μόλις τότε αρχίζει
το θαύμα της ζωής

Μικρό σποράκι
μ' αγάπη φυτεμένο
Γίνεται μωράκι
Και το περιμένω.

Μέσα σε εννέα μήνες
θα έχει ετοιμαστεί
Και μ' ένα ουά ουά ουά
Στον κόσμο θα φανεί

Και ... θα συγκινηθείς
Εκείνη τη στιγμή
Μπορείς κι εσύ να δεις
το θαύμα της ζωής

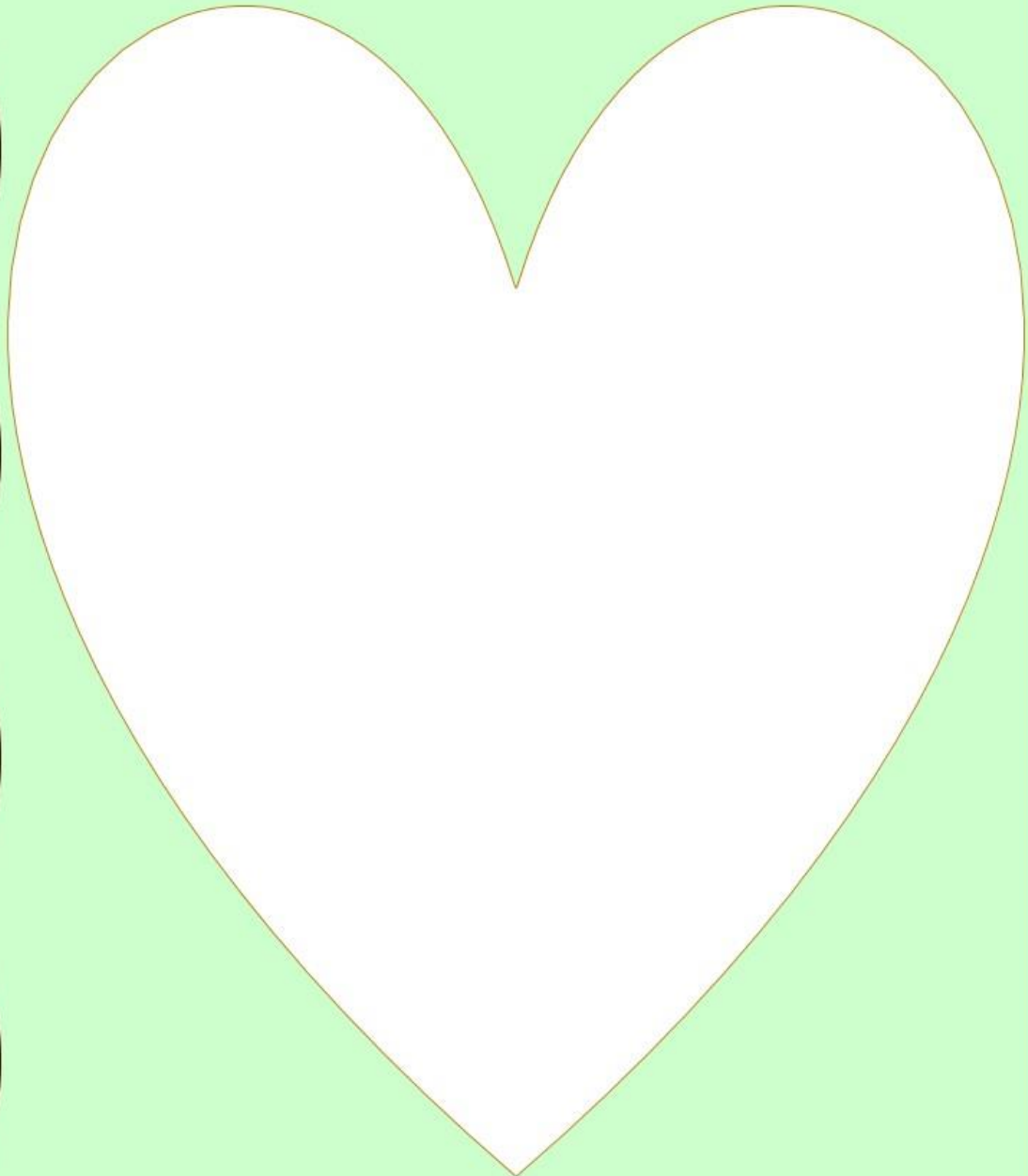
Νάνι νάνι νάνι
Νάνι το μικρό μου
Ήρθες και ομόρφυνες
τη ζωή μας, φως μου!

©2021 Ιωάννα Μενδρινού

4.3. Το πιο ξεχωριστό πρόσωπο που μπορώ να εμπιστευτώ είναι:

.....

5.2.

Φωτογραφικά στιγμιότυπα

(ΠΛΑΓΙΑ ΣΚΕΨΗ-ΟΠΤΙΚΕΣ ΓΩΝΙΕΣ)

- ❖ Η κυρία που υιοθέτησε την Κάρεν κοιτά τα παλιά της κόκκινα παπούτσια
- ❖ Η κυρία που υιοθέτησε την Κάρεν κοιτά τα καινούργια παπούτσια που αγόρασε στην Κάρεν
- ❖ Η Κάρεν με τα ολοκάνουργια παπούτσια της πρώτη μέρα στο σχολείο!
- ❖ Συμμαθητές. Πρώτη μέρα στο σχολείο της Κάρεν στην πόλη.

(ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ)

- ❖ Ένκαρ (όλοι). Αν μπορούσε να δει τα καινούργια ρούχα της Κάρεν;
- ❖ Συγχωριανοί. Αν μπορούσαν να δουν τα καινούργια παπούτσια της Κάρεν;
- ❖ Ένκαρ. Σάββατο στην πλατεία. Η Κάρεν έχει φύγει για την πόλη

(ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ):

- ❖ Ένκαρ. Ο Ένκαρ με τα κόκκινα παπούτσια που του έφτιαξε ο παπουτσής
- ❖ Όλοι στο χωριό του Ένκαρ κοίταζαν τα κόκκινα παπούτσια του
- ❖ Ένκαρ. Χαρίζω /δίνω δώρο (τα κόκκινα παπούτσια)
- ❖ Κάρεν. Παίρνω δώρο (τα κόκκινα παπούτσια)
- ❖ Κάρεν. Φορώντας τα πρώτα της παπούτσια. Τα παπούτσια του Ένκαρ
- ❖ Όλοι στο χωριό της Κάρεν κοίταζαν τα κόκκινα παπούτσια της

Ενδεικτικές Προτάσεις
(συμμετέχουν όλοι/-ες ταυτόχρονα υποδυόμενο/-ες τον ίδιο ατομικό ή μέρος ενός συλλογικού ρόλου)

«Το σώμα μου μιλάει»

ΤΙ ΚΑΝΕΙ ΤΟ ΣΩΜΑ ΟΤΑΝ ...

○ Όταν χαίρομαι ... ○ Όταν θυμώνω ... ○ Όταν ξαφνιάζομαι ... ○ Όταν ντρέπομαι ... ○ Όταν με μαλώνουν... ○ Όταν λυπάμαι ... ○ Όταν αισθάνομαι μοναξιά ... ○ Όταν έχω κάνει λάθος και το ξέρω ...	○ Όταν φοβάμαι ... ○ Όταν πεινάω ... ○ Όταν έχω αγωνία ... ○ Όταν αισθάνομαι άβολα ... ○ Όταν τρομάζω ... ○ Όταν αισθάνομαι κούραση ... ○ Όταν μου κάνουν μία ωραία έκπληξη ...

ΤΟ ΣΩΜΑ ΜΟΥ ΑΝΤΙΔΡΑ ...ΓΙΑΤΙ ...

- Τα πόδια μου θέλουν να τρέξουν ...
- Πονάει η κοιλίτσα ...
- Τα πόδια μου τρέμουν ...
- Η καρδιά μου να φτερουγίζει ....
- Έχω φτερά στα πόδια μου ...
- Η καρδιά μου πήγε στη θέση της ...
- Τρέμουν τα χέρια μου ...
- Μία σουβλιά διαπέρασε το κορμί μου ...
- Κρύο ιδρώτας με έλουσε ...
- Μελάνιασαν τα χέρια μου ....
- Το κεφάλι μου γυρίζει ...
- Παραπατώ ...
- Ένα σφίξιμο ...
- Σαν να σηκώνω έναν ελέφαντα ....
- Μου κόπηκε η ανάσα ....
- Στραβοκατάπια ...
- Ένα κόμπος κάθισε στο λαιμό μου

Ζωγραφίζω.
Χρησιμοποιώ χρώματα και σχήματα που ταιριάζουν στη διάθεσή μου

6.1.
ΑΓΚΑΛΙΕΣ ΧΡΩΜΑΤΙΣΤΕΣ

ΟΝΟΜΑ ΜΑΘΗΤΗ/ΤΡΙΑΣ: ..... ΗΜ/ΜΙΑ .....

Οι Αγκαλιές που με κάνουν να έχουν χρώμα ... σχήμα ...

Οι Αγκαλιές που με κάνουν να έχουν χρώμα ... σχήμα ...

**ΕΧΕΙΣ
 ΦΩΝΗ
 ΕΙΜΑΣΤΕ
 ΔΙΠΛΑ ΣΟΥ**
 #exeisfoni

ΚΛΗΣΕ ή ΣΤΕΙΛΕ
 SMS ΣΤΟ 100
www.yptp.gr
www.hellenicpolice.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

*Οδηγίες για την προστασία
 από την σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων.*

Αν είμαι ανήλικος-η, θυμάμαι πάντα ότι:

Το σώμα μου
 είναι δικό μου.

Κανένας δεν έχει το
 δικαίωμα να με αγγίζει με
 τρόπο που δε θέλω.

Λέω «ΟΧΙ» όταν
 κάποιος ενήλικος
 μου ζητάει να έσω
 μυστικά από τους
 γονείς μου.

Δεν παίρνω δώρα
 από ανθρώπους
 που μου ζητάνε
 ανταλλάγματα.

Αν κάποιος με παρενοχλεί, μιλάω αμέσως
 σε έναν άνθρωπο που εμπιστεύομαι.
 Μιλάω συνεχώς και δε σταματώ
 να μιλάω μέχρι να με ακούσουν.

Μπορώ οποιαδήποτε ώρα να καλέσω την Αστυνομία για να με
 προστατεύσει. Απευθύνομαι στις Υποδιευθύνσεις Προστασίας
 Ανηλίκων στην Αθήνα (210 6476370) και στη Θεσσαλονίκη
 (2310 388456) ή στα κατά τόπους Τμήματα Ασφάλειας.

7. ΦΥΛΛΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Τι σκέφτεσαι τώρα; Πώς θα το ζωγράφιζες;

Πώς αισθάνθηκες με τις δραστηριότητες των εργαστηρίων;

«Μπορείτε να στείλετε
το κουτί με τα
κόκκινα παπούτσια
σε κάποιο άλλο σχολείο.
Έτσι θα μάθουν
περισσότερα παιδιά την
ιστορία της Κάρεν».

Σας χαιρετώ,
Ένκαρ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Aitken, V., “Dorothy Heathcote’s Mantle of the Expert approach to teaching and learning: A brief introduction”, στο Connecting curriculum, Linking Learning, Chapter 3, NZCER Press 2013, pp. 34-56, 2013 (<https://www.researchgate.net/>)
- Barton, B. & Booth, D. (1990). *Stories in the Classroom, Storytelling Reading Aloud and Role Playing with Children*. Ontario: Pembroke Publishers Limited
- Boal, A. (2000). *Theatre of the Oppressed*. London: Pluto Press [1st ed. 1979]
- Bono, E. De (1986). *Η Χρήση της Πλάγιας Σκέψης*. ΑΣΕ Α.Ε.
- Bono, E. De (2006). *Τα Έξι Καπέλα της Σκέψης*. Αθήνα: Αλκυών
- Brown, V., “Drama as a valuable learning medium in early childhood”. *Arts Education Policy Review*, 118(3), pp. 164–171, 2016.
- Gerouki, M., (2009). “Innovations” on hold: sex education in the Greek primary schools. *Health Education*, 109 (1), 49–65
- Heathcote, D. (2009). Mantle of the expert: My current understanding. In *Keynote address presented at the International Mantle of the Expert Conference, Hamilton, New Zealand*
- Heathcote, D., & Bolton, G. (1995). *Drama for Learning: Dorothy Heathcote's Mantle of the Expert Approach to Education*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Neelands, J. & Goode T. (2015). *Structuring Drama Work: A Handbook of Available Forms in Theatre and Drama*. Cambridge: Cambridge University Press [1st ed.: 1990]
- Nutbeam, D. (2000) Health literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into the 21st century. *Health Promotion International*, 15, 259–267.
- P21 The Partnership for 21st Century Learning (2019). *Framework for 21st Century Learning. A unified vision for learning to ensure student success in a world where change is constant and learning never stops*. To: http://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_Brief.pdf
- P21 The Partnership for 21st Century Skills (2009). *Framework Definitions*. To: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED519462.pdf>
- Ritchhart, R., Church, M., & Morrison, K. (2011). *Making Thinking Visible How to promote Engagement, Understanding, and Independence for All Learners*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Ritchhart, R., Palmer, P., Church, M., & Tishman, S. (2006, April). Thinking routines: Establishing patterns of thinking in the classroom. Paper presented at American Educational Research Association, San Francisco.
- Rodari Gianni (2003). *Γραμματική της Φαντασίας. Εισαγωγή στην Τέχνη να επινοείς ιστορίες*. Αθήνα: Μεταίχμιο

- Somers, John (2008). «Αφήγηση, Εκπαιδευτικό Δράμα και Πακέτο Εξερεύνησης». *Θέατρο και Εκπαίδευση*. Τεύχος 9. Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, 117-128
- Susman-Stillman, A., Englund, M., Webb, C., & Grenell, A. (2018). "Reliability and validity of a measure of preschool children's theatre arts skills: The Preschool Theatre Arts Rubric". *Early Childhood Research Quarterly*, pp. 249-262.
- UN General Assembly (1989), Convention on the Rights of the Child (Article 24e), (<https://www.unicef.org/child-rights-convention/convention-text#>).
- UNESCO (2009). *International Guidelines on Sexuality Education: An evidence informed approach to effective sex, relationships and HIV/STI education*. Conference Ready Version
(<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/8556521DD9D4A9E64925762000240120-UNESCO-Aug2009.pdf>)
- World Health Organization (2016). Shanghai Declaration on Promoting Health in the 2030 Agenda for Sustainable Development
(<https://www.who.int/healthpromotion/conferences/9gchp/shanghai-declaration.pdf?ua=1>).
- Αυδή, Α.-Χατζηγεωργίου, Μ. (2007). Η τέχνη του δράματος στην εκπαίδευση. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γερούκη, Μ., Βιταλάκη, Έ., Τριαματάκη, Α.-Μαυράκη Δ. (2020). *Παίζω με τον Φρίξο και μαθαίνω για το σώμα μου και τις διαπροσωπικές σχέσεις. Εκπαιδευτικό πρόγραμμα σεξουαλικής αγωγής για την προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Γκούβρα, Μ., Κυρίδης, Α., Μαυρικάκη, Ε. (2005). *Αγωγή Υγείας & Σχολείο. Παιδαγωγική και Βιολογική Προσέγγιση*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Δαρδανός
- Κατσαρίδου, Μ. (2014). *Η Θεατροπαιδαγωγική Μέθοδος. Μία πρόταση για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας σε διαπολιτισμική τάξη*. Θεσσαλονίκη: Κ.-Μ. Αντ. Σταμούλης.
- Κουρέα – Κρεμαστινού, Τζ. (2000). *Σεξουαλική αγωγή για μαθητές ηλικίας 11-14 ετών: βιβλίο καθηγητή*, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας. Αθήνα.
- Κουρέα – Κρεμαστινού, Τζ. (2000). *Σεξουαλική αγωγή για μαθητές ηλικίας 11-14 ετών: βιντεοκασέτα και CD-ROM*. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας.. Αθήνα.
- Κουρέα – Κρεμαστινού, Τζ. (2000). *Σεξουαλική αγωγή για μαθητές ηλικίας 11-14 ετών: τετράδιο μαθητή*. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας. Αθήνα,
- Μενδρινού, Ι. (2014α). «Θέατρο στο Νηπιαγωγείο. Η πρώτη μύηση στο θέατρο και στην κοινωνική ζωή», στο Θ. Γραμματάς (επιμ.), *Το Θέατρο στην Εκπαίδευση. Καλλιτεχνική έκφραση και Παιδαγωγία*. Αθήνα: Διάδραση, 310-337.

- Μενδρινού, Ι. (2015). «Το θέατρο ως μέσο ανάδειξης και καλλιέργειας της πολλαπλής νοημοσύνης των παιδιών προσχολικής ηλικίας», στο Σ. Παπαδόπουλος (επιμ.), Τέχνη και Πολιτισμός στο Σχολείο του 21ου αιώνα, Πρακτικά Επιστημονικής Διημερίδας, Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης (13-14 Ιουνίου 2015), ΘΑΛΗΣ/Ε.Σ.Π.Α.-Ε.Κ.Π.Α., Αθήνα, 263-278.
- Μεράκου, Κ. & Κουρέα – Κρεμαστινού, Τζ. (2002). *Αγωγή υγείας με τη βιωματική μέθοδο εκπαίδευσης, «Σεξουαλική Υγεία»*. Αθήνα.
- Μποάλ, Α. (2013). *Θεατρικά Παιχνίδια για ηθοποιούς και μη ηθοποιούς*. Θεσσαλονίκη: Σοφία
- Πελασόγος, Σ. (2008). *Τα μυστικά του παραμυθά. Μαθητεία στην τέχνη της προφορικής λογοτεχνίας και αφήγησης*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Παναγιωτάκη Μ. & Θεμελή, Ο. (2021). *Οδηγός για την αναγνώριση και τη διαχείριση περιστατικών κακοποίησης και παραμέλησης από τον/την Εκπαιδευτικό: Πρωτόκολλο Διερεύνησης, Διάγνωσης και Διαχείρισης Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιών*. Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού. Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας, Κέντρο για τη Μελέτη και Πρόληψη της Κακοποίησης και Παραμέλησης των Παιδιών. ΕΣΠΑ 2007-13. Διατίθεται στο διαδικτυακό τόπο: <http://iep.edu.gr/el/odigoi-egxeiridia>

ΠΗΓΕΣ:

- «Άνθρωπος Πώς ήρθες στον κόσμο;» (Video) Στο <https://www.youtube.com/watch?v=3PRDQxhUkVI&list=PLD0FEBF5C2258525E&index=20> (Ανακτήθηκε την 24.5.2021)
- Blackall Sophie (2016). *Το Δέντρο που κάνει Μωρά*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Daynes Katie (2017). *Από πού έρχονται τα μωρά;* Αθήνα: Πατάκης.
- Geisler Dagmar (2013). *Ήμουν κι εγώ μέσα στην κοιλιά σου, μαμά;* Αθήνα: Ψυχογιός.
- Harris H. Robie (2017) *Τα μωρά δεν τα φέρνει ο πελαργός. Ένας κατατοπιστικός οδηγός για τις δύσκολες ερωτήσεις του παιδιού*. Αθήνα: Πατάκης.
- How to Make a Toy Theatre* <https://www.youtube.com/watch?v=rs51y4NTmSg> (Ανακτήθηκε την 23.5.2021)
- LGBTQI Γονείς και Σχολείο (χ.χ.) Ένας οδηγός για νηπιαγωγούς και δασκάλους. Εκδ. *Οικογένειες Ουράνιο Τόξο*. Διατίθεται στο: <http://www.rainbowfamiliesgreece.com/RainbowFamiliesGuide-Pages.pdf>;
- Project Zero Harvard Graduate School of Education. (χ.χ.). *Project Zero Harvard Graduate School of Education*. (Ανάκτηση 25.5.2021, από <http://www.pz.harvard.edu/thinking-routines>)
- Αλεξάνδρου Γ. (2018). *Μόνο αν θέλω*. Αθήνα: Μίνωας.
- Ανδρικόπουλος Ν. (2006). *Η χώρα των παράξενων ανθρώπων*. Αθήνα: Καλέντης
- Δασκαλάκη Ελένη (2019). *Η Ρίνα αποφασίζει*. Αθήνα: Σοκόλη
- Μπελιές Ερρίκος (2014). "Τα κόκκινα παπούτσια". Στον ιστότοπο *Περί λογοτεχνίας και άλλων δαιμονίων* (21 Δεκ. 2014), http://odaimontislogotexnias.blogspot.com/2014/12/blog-post_21.html (Ανακτήθηκε την 23.5.2021)

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων Της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009). *Προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα διαφυλικά άτομα.* Στο : https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1228-Factsheet-homophobia-transgender_EL.pdf.

Χρυσοστομίδου Β. «Το δικό σου «Μικρό Βιβλίο», εφ. Καθημερινή (02.04.2015). Στο: <https://www.kathimerini.gr/k/sunday-edition/809940/to-diko-soy-mikro-vivlio/> (Ανακτήθηκε στις 24.5.2021)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ 2^ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ_2_ΕΥΖΗΝ

(Υποθεματική: «3. Γνωρίζω το σώμα μου- Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση»
“Τα κόκκινα παπούτσια”. Θεατροπαιδαγωγικό πρόγραμμα Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης & Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης στην πρώτη και πρωτοσχολική ηλικία (Νηπιαγωγείο, Α-Γ΄ Δημοτικού)

1. Στην Ευρώπη, το ποσοστό των παιδιών που έχει πέσει θύμα κάποιου είδους μορφής σεξουαλικής βίας είναι:

1. 3 στα 10 παιδιά
2. 1 στα 5 παιδιά
3. 5 στα 10 παιδιά
4. 2 στα 5 παιδιά

2. Το «πακέτο εξερεύνησης» του προγράμματος είναι ένα:

1. Πακέτο δώρου
2. Κουτί με γλυκά
3. Κουτί παπουτσιών
4. Πακέτο με βιβλία

3. Τα πρώτα παπούτσια της Κάρεν ήταν ένα ζευγάρι μαγικά κόκκινα παπούτσια που της χάρισε ο Ένκαρ.

1. ΣΩΣΤΟ
2. ΛΑΘΟΣ

4. Οι μαθητές/-ήτριες φέρνουν όλοι/-ες στο σχολείο ένα ζευγάρι κόκκινα παπούτσια για να συμμετάσχουν σε ένα θεατροπαιδαγωγικό παιχνίδι με θέμα την καλλιέργεια ενσυναίσθησης.

1. ΣΩΣΤΟ
2. ΛΑΘΟΣ

5. Οι μαθητές/-ήτριες χωρίζονται σε δύο ομάδες με τη συμβολή δύο παζλ τα οποία βρίσκονται μέσα στον 1^ο υποστηρικτικό φάκελο του προγράμματος.

1. ΣΩΣΤΟ
2. ΛΑΘΟΣ

6. Οι μαθητές/-ήτριες μαθαίνουν με αφορμή τον σχεδιασμό των περιγραμμάτων του σώματος της Κάρεν και του Ένκαρ ότι είναι ελεύθεροι να κυκλοφορούν γυμνοί σε δημόσιους χώρους.

1. ΣΩΣΤΟ
2. ΛΑΘΟΣ

7. Η Κάρεν είναι ένα ορφανό κορίτσι που το υιοθετεί ένας θιασάρχης τσίρκου.

1. ΣΩΣΤΟ
2. ΛΑΘΟΣ

8. Στο πρόγραμμα, οι μαθητές/-ήτριες μαθαίνουν να αναγνωρίζουν όλα τα μέλη του ανθρώπινου σώματος συμπεριλαμβανομένου και των γεννητικών οργάνων, με την επιστημονική τους ονομασία

1. ΣΩΣΤΟ
2. ΛΑΘΟΣ

9. Ο Ένκαρ είναι:

1. Ο παπουτσής του διπλανού χωριού
2. Ο καλύτερος φίλος της Κάρεν
3. Ένας θιασάρχης τσίρκου
4. Ένας σπουδαίος χορευτής

10. Η Κάρεν καταφέρνει να πραγματοποιήσει τα όνειρά της:

1. Κρατώντας ένα μυστικό
2. Δίνοντας μια αγκαλιά και ένα φιλί
3. Φορώντας τα δικά της παπούτσια
4. Φορώντας ένα ζευγάρι μαγικά παπούτσια